KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

81

YIL: 7 ● ARALIK 1992 ● 8000 TL.

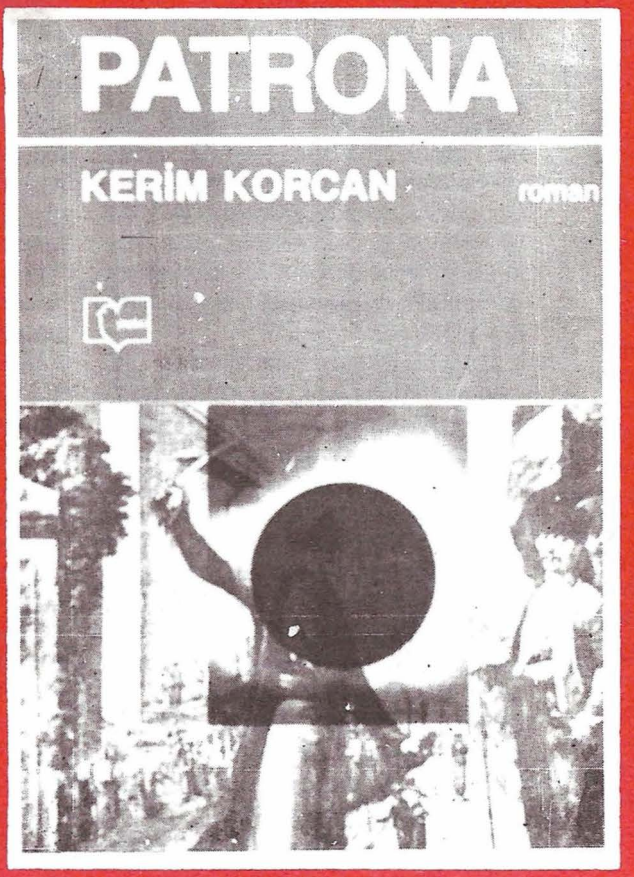

kerim korcan'ın mektupları

bu sayıda: ● nazif evren ● talat avcı ● vedat yazıcı ● nilgün kozal ● rüştü onur ● ahmet özer ● duran yılmaz ● mehmet güler ● aytuğ kayarkaya ● zekeriya saka ● ismet kemal karadayı ● gülseren engin ● ömer kayaoğlu ● Kerim korcan ● necati nesimi ● arife kalender önel ● mehmet cimi ● ilyas tunç ● mustafa duman ● tansu bele ● hatice cemal ● mustafa yıldız

KIYI'dan

● **Özdenoğlu'na "Başkent Onur Ödülü"** verildi.

Şair **Şinasi Özdenoğlu**'na **Türkiye**'de çevre hareketinin öncüsü olması ve özellikle **Ankara**'nın hava kirliliği sorununu 36 yıl önce gündeme getirip, bu sorunun sürekli savaşımını vermesi nedeniyle, **"Başkent Onur Ödülü"** verildi.

Ankaradaki beş üniversitenin rektörleri ile on kuruluşun temsilcilerinden oluşan seçici kurulun seçtiği adaylar arasından, **Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi**'nce seçilen kişilere her yıl verilen bu ödül, **Özdenoğlu**'na, **Ankara**'nın **'başkent'** oluşunun 69.yıldönümü nedeniyle, tarihsel **Ankara Palas**'ta yapılan görkemli bir törenle, Anayasa Mahkemesi Başkanı şair **Yekta Güngör Özden** eliyle verildi. Törende **Özden** ve **Özdenoğlu** birer konuşma yaptılar. Şairimiz **Özdenoğlu**'nu kutluyoruz.

● Dergimiz **Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı**, araştırmacı - yazar, şiirin sevdalısı sevgili **Arslan Pulathanell** ağabeyimize, oluşturduğu geniş kitaplık ve bu kitaplığın birikimlerinden yararlanan insanımıza yaptığı katkılar nedeniyle, **Trabzon İl Kültür Müdürlüğü** tarafından bir plâket verildi. Binlerce, milyonlarca bilgi birikimine ortam oluşturan kitaplığından daha nice insanın çok şeyler öğreneceği inancıyla **Pulathaneli**'nin ödüllendirilmesinden kıvanç duyduk.

Arslan Pulathaneli'nin **Atatürk**'ün ölüm günlerinde 10 Kasım 1938 ve bu günü izleyen haftalarda yayımlanan ve 54 yıldır arşivinde bulunan **Cumhuriyet, Akşam, Tan, Kurun** ve **Ulus** gazetelerinden oluşan pek çok gazete koleksiyonu, 10 Kasım 1992 günü **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**'nde halka açık sergilendi. Her kesimden yüzlerce insanın ilgiyle izlediği ve 15 gün süren sergide yapılan TV çekimi, serginin açılış gecesinde TV 1. kanalda görüntülü olarak gösterildi. **Pulathanell,** Sanat Danışmanımız şair **Ahmet Özer**'le TRT Trabzon Radyosunun 20 Kasım 1992 günü yayımlanan **"Karadenlz ve İnsan"** programının konuğu oldular. Açılan sergi üzerine, spiker **Tufan Turasan**'ın sorularını yanıtladılar.

● Gencecik yaşında, ardında nice güzel şiirler bırakarak bu güzelim, bu yaşanası dünyadan çekip giden sevgili **Rüştü Onur**'u, ölümünün 50. yıldönümünde sevgi ve saygıyla anıyor, yüreklerimizde iz bırakan bir şiirini yayımlıyoruz. 1920 - 1942 yılları arasında 22 yıllık bir ömrün, elli yıl sonra da unutulmaması, onun has şairliğinin önemli bir göstergesidir.

● Geçen sayımızda birinci bölümünü yayımladığımız şair, **Ömer Kayaoğlu**'nun **"Atalardan Hatalar"** başlığındaki şiirlerinin ikinci bölümü, bu sayımızda yer alıyor. Şiirimizde yepyeni bir deneme olan çalışmasından dolayı **Kayaoğlu**'nu kutluyor, dergimiz adına teşekkür ediyoruz.

● Aralık ayı **Rüştü Onur** gibi sevgili **Behçet Necatigil**'le dergimizde mektuplarına yer verdiğimiz saygıdeğer **M. Sunullah Arısoy**'un da bıraktıkları hüznü yaşatıyor bizlere. **Laika Karabey**'den, **Leyla Saz**'a, **Maksut Doğan**'dan **Baba Salim**'e, **Murat Uraz**'dan, **Cavit Orhan Tütengil**'e, ordan **'vatan şairi' Namık Kemal**'e uzanan bir yitikler ayı olarak bakıyoruz bu aya. Yazınımıza , kültür ve sanatımıza, düşünce tarihimize çok yönlü katkıları olan bu değerlerimizle, bunlarla aynı yolda yürüyen nice güzel insanlarımızın anılarına içten saygılar sunuyoruz.

● **Trabzon Gazeteciler Cemiyetl**'nin 8 Ekim 1992 tarihinde başlattığı **"Trabzon'un basın alanında yetiştirdiği ustalara saygı"** programları, 5 Kasımda gerçekleştirilen **Falk Ahmet Barutçu** 'gece'siyle sürdürüldü. **Barutçu**'nun ardından 19 Kasım günü Ömrünün 70 yılını basına adayan **Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu**'yla süren etkinlikler bu ay **Muzaffer Korlu** ve **Ümran Zafer Baran**'ın anılmasıyla 5 ve 17 Aralık günlerinde gerçekleştirilecek.

● Dergimiz şairlerinden değerli arkadaşımız **Arife Kalender Önel**'in ilk şiir kitabı MAVİLER DE ESKİDİ Cem yayınlarında çıktı. 1970 kuşağının bir şairi olarak **Yansıma**'da başlayan şiir serüveni yeni boyutlar kazanarak 90'lı yıllarda meyveye durdu. Değerli arkaşımızı ilk kitabının yayımlanmasından dolayı kutluyor, şiirleriyle her zaman yanımızda olmasından kıvanç duyacağımızı belirtiniz.

● İlk kırk sayımızı değerli arkadaşımız **Şennur Çavdar** dizmişti. İkinci kırk sayımız ise, KIYI'nın okurları eline en özgün biçimde ulaşabilmesi için büyük özverilerde bulunan arkadaşımız **İsmail Fandaklı**'nın elinde biçimlenmişti. **Fandaklı**'nın emeğini bu kez **Sevcan Ark** arkadaşımız yürütecek. **İsmail Fandaklı** arkadaşımıza yeni işinde başarılar diliyor, dergimizdeki emeği için, içten teşekkür ediyoruz.

● Tüm okurlarımızın, bize güç katan yazar ve şairlerimizin, değerli abonelerimizin, Kıyı'nın varlığını güzelleştiren tüm dostlarımızın yeni yılını kutlar, 1993 yılının, barış, mutluluk ve esenlikten yana nice güzeliklerle dolu olmasını dileriz.

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına
M. Naci ÖZKAN

Genel Yayın Yönetmeni	: **Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı	: **Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı	: **Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni	: **Melih S. ERTÜZÜN**
Dizgi	: **Sevcan ARK**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş.	: **M. Reşat SÜMERKAN**
Film - Montaj	: **Ahmet ÖZKAN**

Baskı: **sakarya matbaacılık** Kunduracılar Cad. No.: 42 / D
Tel.: (03) 21 72 32 Fax: (03) 21 91 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 80.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **50 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 - TRABZON**
Ederi : **8000 TL. (KDV Dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No.: 61001 - TRABZON

kefaret kabul etmeyen günahlar

● Nazif EVREN

Başlıktaki sözcükleri genç Kıyı okuyucularından anlamayanlar olur düşüncesiyle, bir açıklama yapmak gereğini duydum yazımın başında.

Kutsal inançların kurallarına uymayan davranışlara "GÜNAH" denir. Günahlar bilmeyerek işlendiğinde, karşılık olarak bir iyilik, bir "SEVAP" yapıldığında işlenen suç, "GÜNAH", tanrı katında ertelenebilir... Bu bilmeden işlenen suça, "GÜNAHA" karşılık yapılan davranışa, "İYİLİĞE" de "GÜNAHIN KEFARETİ" denir...

Bile bile, kasten yapılan suçların, "GÜNAHLARIN" kefareti yoktur. Ödenmek istense bile, Tanrı katında kabul görmez. İşte bu durumu biz, ulus bünyesine de uygulayabiliriz. Onarılmasına olanak bulunmayan, ya da bulunamayan, onarılsa bile ulus katında kabul görmeyen nice suçlar, tarihin sisleri arasında görünmez, duyulmaz olmuştur...

Bugünlerde **Burhaniye'nin** ARTUR denilen yazlık yerindeki kooperatiften çıkma evimde yazı geçiriyorum... Şu ya da bu nedenle, kışlığım yok, ama yazlığım var... Ömrümüz vefa ederse kışlığım da olacak. **Ankara**'nın BATIKENT gecekondu bölgesinde ARIKOVANI adlı bir yapı kooperatifine üyeyim on yıldır. Bir gün biterse, **"sanırım yakında bitecekmiş"** o zaman kışlığım da olacak. Yani geç de olsa güç de olsa, inşaat bitince ev benim olacak.

1968 modeli bir de ANADOL arabam var. Her ne ise, asıl sorun bunlar değil. İki gün önce Ankara'dan gelecek olan oğlumu karşılamak için, yazlıktaki **Kâmil Koç** yazıhanesinin önüne gittim. Arabamı, 1992 model, pırıl pırıl bir mercedesin yanına park edip, yazıhanenin önündeki kanapeye doğru yürüdüm. Fakat, bizim arabayla mercedes arasında bir gürültüdür koptu. Anadol, delik eksozunun verdiği cesaretle bağırıyordu: **"gırev... gırev... gırevvv"** gibi sözler ediyordu... Mercedes ise, ince kibar sesiyle **"suuuuus.... lokavt"** diye yanıtlıyordu sanki... Tartışma büyüyordu giderek, nerdeyse çarpışacaklar... Bereket versin bir bikinili, havalı bayan yanlarına yaklaştı. Mercedesi okşayıp kulağına sanki birşeyler fısıldadı. Sonra üzerine binip Anadoldan uzaklaştırınca sorun çözüldü....

Bankta oturan kişinin yanına ben de iliştim. Küçük ayrıcalıklarla onda da, bende de yazlık giysiler vardı. Onunki vitrinlerde görünenlerden benimki sandıktan çıkma.

İkinci Dünya savaşı sırasında, tek parti yönetiminin verdiği kumaştan diktirdiğim pantolonun dizden aşağısı çürümüştü. Eşim, onu ortasından bir güzel kesti, dürüp dikti. Oldu bir "ŞORT" Emekli olmadan önce yakasını ters çevirdiğim için kravata uymayan gömleğim de, aynı işlemle yazlık oldu. İki insan, biri sandık öteki vitrin ürünü giysili, **"mercedesle anadol örneği"** yanyana oturduk. Ama biz, arabaların yaptığı gibi, "grev lokavt" örneği sözler etmedik. Yanımdaki kişi açtı sözü.

Asker kökenli bir doktor imiş. Erken emekli olup İstanbul'da bir muayenehane açmış. İstanbul'dan gelecek torununu bekliyormuş... O da bana neci olduğumu sordu. Öğretmen olduğumu söyledim öncelikle. Çalıştığım yerleri anlattım. Ve **Köy Enstitülerinde** çalıştığımı da vurguladım.

Köy Enstitüleri sözünü duyan doktor, bir coştu, aniden bir hayıflandı... **"'Ah.."** dedi **"Ah benim büyük bir suçum var. Günahım büyük bir türlü kendimi affedemiyorum"** Sonra diyaloğumuz şöyle sürdü.

- Ne oldu doktor bey bilmiyerek bir suç mu işlediniz? Herşeyin kolayı vardır.

- Yok yok efendim benimki büyük bir suç.. Ben şimdilerde onun farkına vardım.

- Peki nedir bu?

- Efendim ben o tarihte Ankara'nın Gazi lisesinde öğrenci idim. Hasan Ali Yücei Bakanlıktan ayrıldıktan sonra, içinde bulunduğum bir grupla onu Samanpazarı'nda yuhaladık.. Arkasından bağırdık... Rusya'ya... Rusya'ya... dedik... Pis komünist dedik... Ulus çapında ne kadar büyük suç işlediğimi şimdi anlıyorum...

- Çok geç kalmışsınız sayın doktor... Sizi bu suça kim yöneltti. Hangi bilgi ve duygularla böyle davrandınız?

- Bizi öğretmenlerimizin teşkil ettiği gruplarda yönlendirdiler. Biz, köy, köylü, Köy Enstitüleri konusunda hiçbir şey bilmiyorduk... Bu konuda bir kitap bile okumamıştık. O günden beri yaptığım o kötü davranışı düşünürüm... Telafi çaresini bulamadım...

Evet, işte **Köy Enstitüleri** konusunda kefareti ödenemeyen kişisel bir günah, bir suç ki, ulus katında kefaret kabul etmez...

Ama, **Köy Enstitülerini** kötüleme sırasına giren direktifli yazarların, pedagogların, yöneticilerin işledikleri suçların "GÜNAHLARIN" dünya çapında bile olsa kefaretleri kabul edilmiyor, edilemiyor. Bunlar eğitim tarihinin sayfalarına nasıl yazılacak, bilinmez... ●

trenlerin sözleri

Talat AVCI

tarihten birer yaprak
garlardaki taş yapılar
burukluk damlar saçaklarından
duvarlarında döneminin izleri

demiryolu kıyılarında
eskil belgelikler gibi
yığılı durur kalaslar
kararmış yüzlerinde gizleri

zaman öncesine çağrıdır
dağları delen tüneller
zifiri karanlıkta bile
tarihin hiç kapanmayan gözleri

ray çizgili defterlerinde yazılı
trenlerin sözleri

şiirle...

● Vedat YAZICI

1989'un Temmuz - Eylül aylarını kapsayan yayın döneminde TRT Ankara Televizyonu'nda "Şiirle" başlığını taşıyan bir dizi izlence yayınlandı. Metin yazarlığını üstlendiğim bu dizinin amacı, Cumhuriyet dönemi Türk şairlerinin sevilen şiirlerinden kimilerini belirlenen izlekler çerçevesi içinde izleyiciye sunmak, onların şiir beğenisini devinime geçirerek şiiri sevdirmeye çalışmaktı. bu dizide, yaşama sevinci, İstanbul, kadın - sevi, yalnızlık, ev - evler, Anadolu, mevsimler, ayrılık, gurbet, özlem, deniz gibi Cumhuriyet dönemi Türk şairlerinin çokça işledikleri izleklere yer verildi. İzlenceler, uygun görüntü ve müzik eşliğinde bir kadın, bir erkek tiyatro sanatçısının seslendirdiği şiirlerle işlendi. Şiirlerin bütününe yer verildi. Bir televizyon izlencesi, bilinir ki, yapımcısı, yönetmeni, dekorcusu, müzik seçicisi, kurgucusu, ışıkçısı, kameramanı ve başkaları ile bir ekip çalışmasının ürünüdür. Burada onların adlarını belirtmeye yer yetmez. Ancak hepsini Türk şiirinin tanıtılmasındaki emek terlerinden ötürü sevgiyle anıyorum.

"Şiirle" dizisinin doğumunda ve yaşamında kılı kırk yaran titiz çalışmasıyla, estetik beğenisiyle alınteri döken, denetim aşamasında dirençli tutumuyla savaşım veren gizli şair değerli dost, yönetmen Fikret Terzi'nin adını burada anmadan geçemeyeceğim.

Yaklaşık üç yıllık bir zaman aşımından sonra izlencenin metinlerini kısaltarak, kimi ekler ve çıkarımlarla şiirsever KIYI okurlarına sunmak istiyorum. Şiir dolu günler dileyerek...

YAŞAMA SEVİNCİ

"Yaş otuz beş yolun yarısı eder
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Şakaklarına kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar"

..

Yolun yarısı. Kimi zaman başı ya da sonu. Tarancı'ya göre yolun yarısı 35 yaş. Yolun yarısında yaşamını sorguluyor şair. Yalnızlığın, karamsarlığın doruklarında gezinip ölümü anımsıyor, anımsatıyor. Öyle ya, yaşamla ölüm iç içe, soluk soluğa. Ama güzel olan yaşamak doya doya. Ve yaşadığının ayrımına varmak. Sonbaharı, ilkbaharı, tüm mevsimleri yaşamak; severek, sevdirerek. Duyarak duyumsatarak. Cahit Sıtkı'nın yakın dostu Z. Osman Saba'nın da dileği bu, bir bahar gününde.

Desen: Nilgün Kozal

"Mesut olmuş görmek isterim hepinizi
Bu bahar gününde dertliyi, ümitsizi
Terfi etmiş memur, sınıf geçmiş öğrenci
Kadını, erkeği, yaşlısı genci
Bir bayram sevinciyle kolkola sokaklarda"

Şair, tüm insanları mutlu görmek istiyor. Acaba mutluluk aşılamak, mutluluğu yeşertmek mi şairin işi? Belki. Neden olmasın? Mutluluk dilediği insanların içinden biri şairin kendisi de. O da acısı sevinciyle yaşamı bizlerle birlikte soluklayan kişi. Şair, bir farkla insanı, yaşamı sonsuzlaştırıyor bu güzelim yaşanası dünyanın ortasında. Rüştü Onur gibi mutluluğunu, memnuniyetini dile getiriyor. Mutlu olmak için bir neden aramaksızın.

"Benden zarar gelmez
Kovanındaki arıya
Yuvasındaki kuşa;
Ben kendi halimde yaşarım
Şapkamın altında.
Sebepsiz gülüşüm caddelerde
Memnuniyetimden;
Ve bu çılgınlık delicesine
İçimden geliyor.
Dilsiz değilim susamam
Öyle ölüler gibi
Bu güzel dünya ortasında."

Şair duyarlığıyla mutluluk bulmak nedensiz yere, ne

güzel. Bu güzelim yer yuvarlağının ortasında sabahın ilk ışıklarıyla dünyaya göz kırpmak. Günaydın diyebilmek her yeni güne. İnsana, doğaya, tüm canlılara...

"Günaydın tavuklar horozlar
Artık memnunum yaşamaktan
Sabah erkenden kalktığım zaman
Siz varsınız
Gündüz işim var arkadaşlarım
Gece yıldızlar var karım var
Günaydın tavuklar horozlar"

Necati Cumalı'nın sabahına katılmamak elde mi? En güzeli belki de küçük mutlulukların büyük sevinci ve insanlarla paylaşmak yaşamı. Her şey insanla güzel, her şey insanla anlamlı. Dünya bu denli güzelken... Bir bilebilsek, bir anlayabilsek bunu... Yolun yarısına gelmeden, "elde var hüzün" demeden.

"söyleşir
evvelce biz bu tenhalarda
ziyade gülüşürdük
pır pır yaldızlanırdı kanatları kahkaha kuşlarının
ne meseller söylerdi mercan köz nargileler
zamanlar değişti
ayrılık girdi araya
hicrana düştük bugün

ah nerde gençliğimiz
sahilde savruluşları başıboş dalgaların
yeri göğü çınlatan tumturaklı gazeller
elde var hüzün"
...

Sorgulanan bir yaşam. İyi yaşayamamanın hesaplaşması. Akıp giden yılların, anılarda yer eden güzelim yılların özlemi. Attila İlhan önünde gençlik yılları uzananlara yaşamın önemini anımsatıyor "Elde Var Hüzün" derken. Aklından ölümü geçerken bile yaşama isteği duyan Cahit Sıtkı da penceresinin hep aydınlık olmasını diliyor.

"Ne doğan güne hükmün geçer
Ne halden anlayan bulunur
Ah aklımdan ölümün geçer
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur

Ve gönül tanrısına der ki
Pervam yok verdiğin elemden
Her mihnet kabulüm yeter ki
Gün eksilmesin penceremden

Yitirilen günlere acımanın, elde kalanlara umutsuzca sarılmanın burukluğunu bir yana itmek belki de en doğrusu. En güzeli yaşama sarılmak, umutla ve dirençle... ●

Ölümünün 50. yıldönümünde güzel anısına

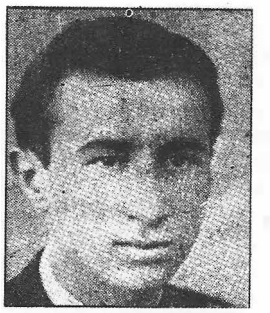

Rüştü Onur
1920 - 2 Aralık 1942

itiraf

Rüştü Onur

Size açabilmeliydim içimi
Geceler yalnız size
Ve yüzüm kızarmadan
Çocukluğumun küçük aşklarını
Anlatabilmeliydim
Geceler yalnız size.

II

Benim de aşklarım oldu
Ve alabildiğine günahlarım
Halbuki bigünah olmak isterdim
Bütün ömrümce.

III

Anam,
Ben topaç çevirirken sokakta,
Benim güzel oğlum
Paşa olacak derdi...
Halbuki ben hâlâ
Topaç çeviriyorum sokakta.

Anadolu destanı

● Ahmet ÖZER

Türkçe Sözlük'te,★ destan maddesinin karşısında şu açıklamaya yer veriliyor: 1- Bir kahramanlık öyküsünü ya da bir olayı anlatan, koşma biçiminde, ölçüsü on bir hecelik halk koşuğu. 2) (Daha çok eski çağların) Kahramanlık öykülerini, ulusların, Tanrı'ların, yiğitlerin savaşlarını ve başlarından geçenleri anlatan büyük koşuk yapıt.

Zekeriya Çavuşoğlu'nun **"Anadolu Destanı"** ★★adlı yapıtı bu tanımın, bu yorumun hangi ölçeğine vurulur diye düşünüyorum. Her ne kadar belirgin bir ölçüden yana yapıtını oluşturmamışsa da **'kahramanlık öyküsü'** ekseninden bir an olsun dışarı çıkmamaya da özen gösterdiğini görüyoruz. Evet bir kahramanlık öyküsüdür şiirlere yayılan ve bu görevin yansıtılmasında kendini sorumlu duyanlardan biri de şair **Zekeriya Çavuşoğlu**'dur.

Kurtuluş Savaşımızın örnekliği, başlangıçtaki tekliği, dünya halklarının bağımsızlık ve özgürlük savaşımına kapı aralaması Türk insanının yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde kazandığı başarı, pek çok şaire, yazdığı şiiri destan boyutunda sunma esini vermiştir. Nitekim **Nazım Hikmet**'ten, **Ceyhun Atuf Kansu**'ya, **Cahit Külebi**'den **Fazıl Hüsnü Dağlarca**'ya kimi şairlerimiz ülkemiz insanının o olağanüstü çabasını, bu çabanın önderi **Mustafa Kemal Paşa** öncülüğünde gerçekleştirilen bağımsızlık savaşını, değişik açılardan ele alan şiirler yazdılar. Bu olağanüstü direnci yansıtan daha nice şiirlerin de yazılacağı bir gerçek olsa gerek.

'Anadolu Destanı' kavram olarak **Anadolu**'nun binlerce yıllık tarihi içinde nice yaşamları anlatmış olsa da bir yerde 1919 - 1922 yıllarını içeren ölüm kalım günleridir dile getirilen. **Zekeriya Çavuşoğlu** bu tarihlerin sınırını biraz daha geniş tutarak söze Çanakkale'den başlar. **Çanakkale**'yi de içine alan bir imparatorluğun insanının nereden nereye geldiğinin bir kesidi verilir önce. Ardından dünya insanının tanıklığında 18 Mart 1915 anlatılır. **Gelibolu Günlüğünde, Hamilton**'un dile getirdiği gerçeklikten **Bouvet** zırhlısına, **Nusrat mayın gemisinden Mustafa Kemal Paşa**'nın askerlerinin yüreğine kazdığı **"ben bize taarruz etmeyi değil, ölmeyi emrediyorum"** sözünde düğümlenen **'kan çiçekleri**'ne, hayatın salıncağında savrulan ölüm - kalım savaşının bir ince dokumayla yansıtıldığına tanık olunur.

Çanakkale'den geçen insanlık, birden kendini bir başka savaşın içinde bulur, bu **Kurtuluş Savaşıdır.** Hasan Tahsin'le başlayan kıvılcımın tüm yürekleri saran alevi, adım adım **Samsun**'da, **Erzurum**'da, **Sıvas**'ta büyük yangınlara dönüşür. **Antep**'ten, **Urfa**'ya, **Maraş**'tan ilk hedef olarak belirlenen **İzmir**'e akıp giden bir kurtuluş sevinci, bütün ülke insanının nabzında atar. kurtuluşun ardından bir başka savaş başlar: Bu uygarlık savaşıdır, **'gerçek ve zor savaştır'.**

Zekeriya Çavuşoğlu, "Anadolu Destanı"nda Türk insanının gerçekleştirdiği büyük başarının bir tanığı olarak görür kendini. Şiirde **bu** insanın serüvenine katılır. Örneğin **"Yürüdük kuş uçmaz sahralardan / doğan güne... / çizdik alınyazımızı / bileğimizin gücüyle yeniden...** / dizeleri bu yargımızı doğrular. Şiirde anlatılan her konunun oluşturduğu duyarlığa, biçimsel özler taşınır. Şiir biçimsel arayışların yanı sıra, değişik söylemlere kapı ararlar:

Bir oğul vermeyile gök yıkılmaz ya!... dediler
Bin oğul vermeyile kara yer batmaz ya!.. dediler

dizelerinde söylemin bir koro'ya akış sağladığını görürüz. **Çavuşoğlu** şiirini zaman zaman tarihsel bilgilerle donatır. **Kitchener**'den, **General Hamilton**'ın **"Gelibolu Günlüğü"**nden, **Ruşen Eşref Ünaydın**'ın **"Mustafa Kemal ile mülakat'**ından, **Mustafa Kemal Paşa'**nın savaşın yazgısını değiştiren sözlerinden alıntılar yapılır. Bu alıntılara, er **Riley**'in evine yazdığı mektubun bir bölümü eklenir. **İzmir**'in işgal günleri, Amasya toprağı, **Erzurum ve Sıvas**'ı sarsan heyecan, **Tıbbıyeli Hikmet**'in çınlayan sesi, Maraş ve Antep'in dövüşken halkının yurt savunması, **İnönü Savaşları**yla kazanılan zaferin moral gücü ve Metristepe bilinci katılır. Sonuç, devrimlerle tüm sesimizin uygar dünyaya tanıtılmasıdır. **Mustafa Kemal,** kurtardığı ülkenin insanına, kurduğu Cumhuriyetle gelecekte yürüyeceği yolu çizer.

Zekeriya Çavuşoğlu, "Anadolu Destanı"nda bu destana konu olan insanın yaşamına sokulurken, tarihsel gerçekliğin ekseninden ayrılmamaya özen gösterir. Şiirini de bu gerçeklik içine oturtur. Sözcükler kullanılan yalın dil, bu alevin, bu yangının ısısını taşır. Kimi zaman sözcük yinelemeleriyle dizelerin anlamını okurun yüreğine kazarken, kimi zaman da dizelerin ritmine anlamın büyüsünü katar. Şiirin yapısına katılan yazılarla anlamın doğrulanması ve desteklenmesine gidilir. Yer yer hece ölçüsüne yaslanan anlatım da dizelere çok sesli bir söylem gücü katar:

Meydan ölümün şimdi, biçilen ekin değil
İnsan ruhunu yenmek çelikle mümkün değil

Çavuşoğlu, 'destan'da, bilinen tarihsel süreci izler. Bu sürecin getirdiği birikim, insanın yüreğine kazılan direnç, yaşanan gerçekliğin çerçevesine sığdırılır. Geniş bir bilgilenme ile de şiirine yelken açar.

Ve bir gerçek düzyazı alıntılarında dil biraz daha özen istiyor. **Vazife** sözcüğü, **İçtimai heyet** ' kavramı, **ifade** sözü, **"ulusal eğitim"** i söyleyen bir şairin kitabında yer almamalıydı. Bir de gönül, **Çanakkale** denince **Mustafa Kemal Paşa**'nın ANZAC'lara hitaben söylediği sözleri anımsamak istiyor.

Zekeriya Çavuşoğlu, üzerinde yaşadığımız nice emek ürünü toprağın anlamına şair yüreğini katıyor. Bu anlatım, okura, toprağına sahip çıkma bilincini de aşılıyor. Bu az şey midir? Çavuşoğlu'nu **'Anadolu Destanı'**yla oluşturduğu yurtseverlikten, şiirimize kattığı düşünce ve duyarlıktan dolayı kutluyoruz. ●

★ Türkçe Sözlük, 6. basım,TDK yayınları, Bilgi Basımevi,Ankara 1974, S: 218
★★Anadolu Destanı, Zekeriya Çavuşoğlu, şiirler, ikinci Basım, kendi yayını, Samsun 1991, 124 s.

-öykü

İntihar duygusu

● Duran YILMAZ

Sabah olup her yer ışıyınca kuyrukta kaçıncı kişi olduğunu bir daha saydı: Önden otuz sekiz, arkadan da yüzkırkbirinciydi. Zaman geçirmek için kuyruğa katılanları sayıyor ve durmadan ayak değiştiriyordu. Az önce saydığında arkadan doksan dördüncü olduğunu görmüştü. Beklemekten canı sıkılanlar ellerindeki başvuru kağıtlarını özenle açıyorlar, tedirgin ve umutsuz gözlerle yeniden okuyorlar, katlayarak ceplerine yerleştiriyorlardı. Güneş doğup her yer ışıyınca, hızla daracık kaldırımda kıvrılıp katlanarak uzayan kuyruğa bakıyorlardı şaşkın gözlerle.

Sabaha iki saat varken kalkmış, acele giyinmiş, eline bir parça ekmekle başvuru kağıtlarını alarak ıssız ve karanlık sokakları koşarak geçmiş, iş için başvurucağı kurumun önüne gelmişti. Bu soğuk ve çiyli gecede, kapının önünde titreşerek bekleyenlerle karşılaşınca şaşırmıştı. Kuyruğun en önünde olacağını umarken otuz sekizinci olduğunu görmüştü: Kendisi gibi geceleri uyku tutmayan nice işsiz vardı...

Sabahın aydınlığı kadınlar için sokaklara güven getirdiği bu zamanda, kadınlar da gelmeye başladılar. Birkaç kız, uzayıp giden kuyruğun sonuna durdu. Şaşkın, umutsuz gözlerle sağa sola baktılar. Bir süre sonra sıradan çıktılar, küskün adımlarla, kaldırımda yürüyenlere katıldılar. Ama birkaçı beklemeyi, ne olursa olsun şansını denemeyi tercih etmişti.

"Demek ki erkeğin yapacağı zor işe bile razılar," diye mırıldandı otuz sekizinci işsiz. "Güzellikleri de yerinde üstelik. İşim olsa birisine evlenme teklifi bile yapabilirdim..."

Oysa üniversiteyi bitireli sekiz, askerliğiniyse altı yıl olmuştu. Askerlikten sonra aylarca her yerde iş aramış; bütün kapılardan geri dönerken onur kırıcı bir basınçta ezildiğini hissetmişti. Her seferinde eli boş dönerek yıkıla yıkıla korkaklaşmış; kahveye, sokağa, parka çıkamaz olmuş, evde kapanıp kalmıştı bir cüzzamlı duygusuyla. Her vardığı yerde işittiği 'YOK' sözcüğü büyümüş, genişlemiş, bütün ufkunu kapatmıştı. Düşmandı ölmek bilmeyen, anadilinde yaşayan ve her çaldığı kapıda umacı gibi karşısına çıkan bu sözcüğe.

Lokantalarda garsonluk, tarım işçiliği, halde komisyoncu yardımcılığı yapmış, oldukça güçlü İngilizcesine güvenerek turistlik otellerde, tatil köylerinde iş aramıştı. Oteller sonra gerekirse çağırmak üzere form istemişlerdi. Uzun beklemeleri, sonunda karamsarlığa dönüyordu.

İş bulamayışının nedenini ülkede uygulanan üniversite eğitiminin yetersizliğine de buluyordu: Düz lise gibi okuyup geçiyorlardı birçok şeyi. Yaratma, araştırma, atılım becerisi ve üretim ruhu vermiyordu. İş içinde, deneyim kazanamıyorlardı. İş istediği birçok şirketin yetkilileri önüne bir yığın evrakı koyarak "şunu nasıl yapıyorsunuz?" diye sorduklarında şaşırıp kalıyordu. Bunca emeğine, masrafa ve akıp giden yıllara değmemişti. Yetersizliğini anlayınca öğretim dalında master yapmıştı üç yıl. Yurda giremeyen hemşerilerinin tuttukları izbe bodrumlarda kalmış, bulduğu her işte çalışmıştı emekli babasının harçlığına ortak olmamak için. Master eğitimini bitirince, bu büyük metropolde iş aramıştı. her kapısını çaldığı iyi bir eleman olduğunu söylüyor, ama ona uygun işlerinin olmadığını da ekliyorlardı sözlerine. Çaresiz, bilinçsiz bir gecekondulaşmayla gittikçe çirkinleşen şirin deniz kentine dönmüştü, ailesinin yanına...

Ne kadar eğitim yapsa, üniversite bitirse de gene işsizdi.

Yaşlı ana - babasının ve mahallelinin yüzüne bakamıyordu. Sokakta birisiyle karşılaşınca yolunu değiştiremezse gözlerini yere indiriyordu korkunç bir suçluluk duygusuyla. Hele liseyi birlikte okudukları kızlarla karşılaşınca bir tuhaf oluyordu. Çoğu kucağı çocukluydu. İş bulamadıkları için hemen evlenerek ailelerini yükten kurtarmışlar ama bu kez kocalarını kıskaca aldıklarının farkında değiller, diye düşünüyordu onlar için. Kendisinden, mahalleden, kentten, ülkeyi yönetenlerden, insanlardan, kendini meydana getirdikleri için ailesinden nefret ediyordu iş bulamadıkça. Hele babası üç ayda bir emekli aylığını alarak eve geldiğinde, oflayıp puflayarak bütün pararısını önüne serip elektrik, su, pazar, kira ve borçlarını ayırdıktan sonra "al oğlum bu da senin" diyerek önüne harçlığını koyduğunda ilk aklına gelen şey intihar duygusu oluyordu. İntihar!.. Düşünmesi bile kötü ve iğrençti! Hele umut ve tükenmez çabalarla yıllarını üniversiteye vermiş birisi için... İntihar etse ne olacaktı sonu? Annesiyle babasının birbirlerine en muhtaç oldukları yaşamlarının son sahnesini acıya boğmak ve karartmaktan başka ne olacaktı? Saçma bir duyguydu, biliyordu, ama bunca basıncı taşıyamacak kadar zayıfladığı duygusallaştığı, çaresizleştiği anlarında bu düşünce gelip beynine çörekleniyordu. Kendini öldürmek gibi kötü bir işi yapınca ana - babasının onu hiç bağışlamayacaklarını çok iyi biliyordu. Onları dayanılmaz bir azaba atmaya hakkının olmadığını biliyordu. Babası kendini üzgün gördüğü zamanlarda karşısına geçiyor, titreyen dudaklarıyla: "İş bulamadınsa kendini suçlamana, kara düşüncelere dalmana gerek yok oğlum. Sana illa da iş bul diyen mi var? Ülkeyi, demokrasiyi, halkı bu hale getirenler utansın. Bir lokmaya muhtaç olanları da düşün..." diyordu.

Kendisindeki sıkıntıyı gördükçe onların da içlerinin ezildiğini eridiklerini görüyordu. Ne kadar sürecekti bu durum? Bu yaşa gelmişti,.. Bir şirket kurarak hayali ihracatı öneren arkadaşlarına da katılamamıştı; oysa onlar iki yıl içinde kentin köklü zenginleriyle yarışır duruma gelmişlerdi... Tiksinti duyuyordu böylesi işlerden...

Güzelliklerle dolu ve yuva kurmak için üniversitede anlaştığı kız yıllarca bekledikten sonra, sitem dolu bir mektupla artık bekleyemeyeceğini, ailesinin evlenmesi için sıkıştırdığını yazmıştı. Duygularını, tutkularını paramparça eden acılarla mektubu cebinde günlerce taşımış, bunaldıkça açıp yeniden okumuş, başını avuçlarına alarak saatlerce düşünmüştü. Babasının verdiği harçlığın tümünü rakıya verdikten sonra oturmuş, sayfalar dolusu bir mektup yazmıştı bütün duygularını anlatarak. Evlenmesini, yıllar sonra çocuklarını da alarak geziye çıkmasını, kendilerine de uğramasını istemiş: "Ben size gelemem, içim götürmez sana yaptığım kötülüğü. Ama sen eşini de alarak ve yıllar birçok şeyi bize unutturduktan sonra gelebilirsin. O güzel çocuklarını görürüm... Sana, hiç kıskanmadan, birlikte düşlediğimiz güzelliklerin tümünü de eşinle yaşamanı, çaresizlik içinde ve yüreğim ezilerek mutluluklar diliyorum. Bir de, bana, arada bir mutlu olduğu yazmanı istiyorum." diye bitirmişti mektubunu.

Artık iş aramayı da bırakmış, eve kapanmıştı.

Üzüntüsünden elleri titreyerek annesi, her şeye birden kızan ve bu yaştan küfretmeye de alışan babası gelmişler, başucuna oturmuşlar, bir bebek severcesine saçları okşayarak bunalımına ortak olmuşlardı: "Niçin kapanıp kaldın oğlum? Her şeyin farkındayım, çok seviyordun demek. Daha önce söylesen de, kooperatif hissesini satsaydık. Senin sevginden daha mı önemliydi? Hiçbir zaman yitirme, insana yaşama gücü veren umudunu. Umudu biten insan da bitmiştir, artık bir ölüdür. Senin umudu bitmiş bir ölü olmanı istemiyorum. Kalk, hazırlan, denize gidiyoruz, Arapsuyuna."

Deneyim dolu bir iki yaşlı insan onu zorla dolmuşa bindirerek denize götürmüşlerdi. Soyunmuş, kumların üstüne oturmuş, dalgaların ardarda dizilip gelişini, gümüş tozundan çizgi gibi uzanan

ufku, ayaklarına yapışan çakıl taşlarını, yamaçları, ormanları ve gökyüzünü ilk kez görüyormuşçasına bakmış, düşünmüş, düşler kurmuş, kapanıp kalmasındaki yanlışı ve kendisine göre bir iş yaratması gerektiği gerçeğini sezmeye başlamıştı. Bütün çabalarına karşın, haftalarca sonra atabilmişti üstünden başbaşa mutlu bir geleceğin hayallerini birlikte kurdukları anlayışlı güzel kızın uçup gidişinin etkisini. Ne de olsa dünyasının bir yanının bomboş olduğunu hissediyordu.

Elini cebine soktu. Parmaklarına dokunan kâğıdı çıkardı, baktı: Babasının verdiği ve günlerden beri harcayıp bitivermesinden korktuğu, buruşuk beşbin lirayı gördü. Babasının otuz yılını vererek kazandığı emekli aylığından iki üniversite bitiren oğluna verdiği harçlık? Onların elinden bu parayı alırken duyduğu eziklik yeniden gelip beynine oturarak duygularını karmakarışık etti. Ağlamaklı oldu birden, boğazına bir düğümlenme gelip oturdu. Gene intiharı, Kadınyarı'nın uçurumundan çivi gibi denize çakılarak işsizlik çilesine son verme duygusunu yaşadı. İrkildi. Deniz kıyısında düşündüklerini anımsadı: Seyyar satıcılık, bir öğretmenle ortak pazarcılık yapmıştı. Tutturamamıştı. İşsizliğini biraz da kendi beceriksizliğine buluyordu. Pısırık...

Onu okutabilmek için babası işe giderken; annesinin pamuk işçiliğine gittiği günleri anımsadı. Kendisini de alıp gidiyor ve akşamlara kadar çapa yapıyorlardı. Gerçekten zor günlerdi. Hiçbir felsefe kitabını okumadan hayatı kulaçlayarak buraya kadar gelen iki yaşlı insana hayranlık duydu. Direnmesi, mutlaka bir şeyler yapması gerektiğini düşündü. Pamuğu ekmez olmuştu çiftçiler son on yılda hızla katlanan girdi fiyatlarını karşılayamadıkları için. İnşaatları da hazır betoncular kapmışlardı. Sonra, ülkenin doğusundan yataklarını sırtlayıp gelen Kürt gençleri de tüm iş alanlarını doldurmuşlar, kentin her sokağını isportacılar, seyyar sebzeciler, simitçiler, ayakkabı boyacıları kaplamıştı. İş gittikçe [illegible]yor ve işsizler köşebaşlarını dolduruyordu... Birgün bin [illegible] halden aldığı sebze ertesi gün beş yüz düşüyor, birkaç gun sonraysa beş bine fırlıyordu... Bırakmıştı bu yüzden öğretmenle ortaklığı.

Önündeki otuz sekizinci kişinin ensesine baktı: Uzamış kirli saçları gömleğinin yakasını örtüyordu ve sıkıntılı biçimde durmadan sigara içiyordu. Sıra, kaldırımın üstünde kıvrılarak uzanıp gidiyordu. Ne olacaktı bunun sonu? Yedi kişinin alınacağı işte, beşyüz ekmek parasına bir ay çalışmak! Dalaveralarla bir yanda milyarları aşıranları cezadan kurtarmak için alelacele çıkarılan kararnameler, indirilip çıkarılan faizlerle insanların bir kısmı yatırımsız emeksiz zenginleştirilirken, öte yanda uzayıp giden iş kuyrukları. nereye varacaktı bunun sonu?..

Çevrelerinde bağırarak fır dönen bir çocuktan simit aldı. Bir parçasını önündeki otuz sekizinciye, bir parçasını da kıvrılan kuyrukta yanıbaşına raslayan yüz otuz altıncı kişiye uzattı. Son lokmasını yutmaya hazırlandığı sırada görevlerine gelen kadın memurların simit aldıklarını gördü. İçlerinden birisi uzayıp giden kuyruğa hayretle bakarken, "ooof, nasıl da hakkından geleceğiz bunun ve bu insanların hali n'olacak?" diye söylenerek işine yöneldi. Bir diğeriyse "şöyle dururşanız biz geçeriz." diyerek geçmeye çalıştı.

Öğle tatiline az bir zaman kala sıra kendisine geldi. Elinden aldığı formları okuyan genç kadın hayretle yüzüne baktı:

"Siz de mi, bu işe ha?" diye sordu.

Başıyla 'evet' işareti yaptı konuşmak istemediğini vurgularcasına.

"Hayret" dedi kadın. "Ama bu iş sıradan insanlar için, size göre değil..."

"Biliyorum, olsun," dedi kadının yüzüne bakmadan. "Hiç yoktan çok ama çok iyidir eğer olursa. Benim yerimde olmanızı

Çocuk edebiyatı üzerine

Mehmet Güler 'le Söyleşi

● Söyleşen: Aytuğ KAYARKAYA

Aytuğ KAYARKAYA: Kendinizi kısaca tanıtırmısınız?

Mehmet GÜLER: 1944 yılında Sıvas'ın bir köyünde doğdum. Köy Enstitülerinin süreği Pamukpınar ilköğretmen Okulunu 1962 de bitirdim. Öğretmen okulunda özgür bir okuma ortamı vardı. Türk ve dünya klasiklerini bu okulda tanıdım. Sonra Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü'nün Edebiyat Bölümü'ne girdim. 1964 de Türkçe - Edebiyat dersleri öğretmeni oldum. O tarihten beri türlü ortadereceli okullarda Türkçe - Edebiyat dersleri öğretmenliği yapmaktayım.

Bir yazarın özgeçmişi bana göre doğum tarihiyle başlamamalı. İlk ürünün yayımlandığı tarihten başlamalı. Ben, yöre gazetelerinde, Cumhuriyet'in "Tartışma" köşelerinde yazdığım yazıları, yaptığım röportajları saymazsam, ilk öykümü 1972 yılında "imece" dergisinde yayımladım. Hemen ardından "Yeni a" dergisi, "Yansıma", "Yeni Toplum", "Türk Dili" gibi dergiler geldi. Demek ki doğum tarihim 1972.

Bu güne kadar on üç kitabım yayımlandı. Bunlar: "Ak Badanalı Ev (öyküler)", "Okul Bir Türküdür (Çocuk romanı)", "Keloğlan Keleşoğlan (Masallar)", "Bir Eski Sevda (öyküler)", "Üst Geçit (Çocuk öyküleri)", "Uçurtmam Bulutlardan Yüce (Çocuk öyküleri)", "En Güzel Gülücük Oyunu (Çocuk öyküleri)", "Aydede'nin Öpücüğü (Çocuk öyküleri)", "İstanbul Kanatlı Ben (Roman)", "Ferhat Gibi (öyküler)", "Adım Çocukların Olsun (Çocuk öyküleri)". Bu listeye yakında üç kitabımın daha ekleneceğini umuyorum.

Ödül yönünden de şanslı biriyim. On beş kadar da ödülüm var. Bunlardan birkaçı: Enver Naci Gökşen Ödülü, Ferit Oğuz Bayır Roman Ödülü, bu yıl aldığım Çankaya Belediyesi Çocuk öykü - Roman ödülü.

Bu günlerde iki çocuk öyküm, Türk Televizyonu ve UBA'nın ortaklaşa çalışmasıyla filme alınıyor.

Aytuğ KAYARKAYA: Çocuk edebiyatına ne zaman başladınız?

Mehmet GÜLER: Edebiyat içimde gizli bir tutkuydu. Önce bu alevlendi. Edebiyatın içinde giderek çocuk edebiyatı biçimlendi.

Önce şunu söyleyeyim: Ben büyükler için yapılan edebiyatla, çocuklar için yapılan edebiyatı birbirinden ayrı düşünmüyorum. Bir başka deyişle; ikisi arasında uçurumlar, yada Çin Sedleri yok. Elbette ki bu iki kuşak edebiyatı arasında dil, biçem, konu, beğeni, imge farkları var. Ama yine de birbirleriyle yan yana, iç içe.

Sorunuza gelecek olursam; 1975 de Yansıma dergisi çocuklar için bir özel sayı hazırlarken benden bu konuda öykü istedi. İşte ilk kez o zaman çocuklar adına ayrı, bağımsız yazmayı düşündüm. Yine edebiyatın içinde kalarak, ama dil zevkini, konuyu, diğer özellikleri çocukların kültürüne, duyarlığına göre saçarak, damıtmaya çalışarak.

Bilirsiniz, 1979 Dünya Çocuk Yılı'ydı. O yıl çocuklar ve çocuk edebiyatı çok geniş boyutlarıyla gündeme geldi. Birçok yarışmalar oldu. Çocuklar için yazanlar çoğaldı. O güne kadar çocuklar için hiç yazmamış önemli yazarlar

çocuk edebiyatına soyundu. Bu yılın coşkusuyla yazdığım "Okul Bir Türküdür" adlı çocuk romanım Yunus Nadi Edebiyat Ödülü'nde ikinci oldu ve Arkadaş Kitaplar'da yayımlandı.

Çocuk edebiyatına yönelişim bilinçli bir seçim sayılmaz. Çocuk edebiyatı piyasasının bana olan çağrısı diyeceğim buna. Hatta çocukların bana olan çağrısı. Bu adınıza çıkarılmış bir kişilik davetiye olmasa da yazar olarak bunu duyuyorsunuz.

Ben, yirmi sekiz yıllık öğretmenim. Yirmi dokuzuncusuna başlıyorum. bu süre içerisinde çocukları çok yakından gözledim, çok yakından tanıdım. Biraz da bundan mı, çocuk edebiyatını yaratırken fazla zorlanmıyorum. Tıpkı dersliklerdeki gibi içimin çocuğuyla konuşuyorum, onları konuşturuyorum. Her şey doğaçlamadan olur gibi gelişiyor. Benim öykülerim genelde bir çelişki üzerine oturur. Kahramanı olan çocuklar yaşamın zorluklarına karşın çoğunlukla iyimserdir. Çevrelerini, doğayı, hayvanları, insanları severler. En çok da umut doludurlar, duyguludurlar.

Son yıllarda çocuklar için yazdığım ürünler, büyükler için yazdığım ürünlerden bir adım öne geçti. Ben bundan üzüntü duymuyorum, tersine onurlanıyorum. Birçoklarının sandığı gibi çocuğu, çocuk edebiyatını kattiyen ikinci sınıf olarak görmüyorum. En seçkin, en arı, en duyarlı ürünlerin onların hakkının olduğuna inanıyorum. Hatta çocuk ve çocuk edebiyatı gelişmeden büyüklerin ve edebiyatımızın gelişmeyeceğine inanıyorum.

Aytuğ KAYARKAYA: Öykülerinizde neler anlatmayı amaçlıyorsunuz?

Mehmet GÜLER : Ben, burada anlatmak sözcüğünü pek yerinde bulmuyorum. Öykü anlatmak için değil, duyulmak için yazılır; tıpkı şiir gibi, müzik gibi. Anlatmak makalelerin, röportajların, fıkraların, ders kitaplarının görevi. Öyküye anlatmak görevi yüklediğiniz zaman didaktik olur. Oysa ben öykünün lirik olmasını istiyorum. Lirik öykü bilgiler vermeye kalkışmaz. Bir sevgiyi, sevinci, duyarlığı, çevre güzelliklerini, arkadaşlık bağlarını, doğa ve hayvan sevgisini, kısacası yaşama sevincini duyumsatır. Kalıcı, evrensel mesajlar verir. Öykü okunup bittikten sonra okurun kafasında yaşar. Bir dil tadı kalır geride. Ben öykülerimde bu atmosferi yaratmaya çalışıyorum.

Aytuğ KAYARKAYA: Genelde çocuklar için öykü yazıyorsunuz. Niçin öykü?

Mehmet GÜLER: Cephede türlü silahlarla savaşılır. Tabancadan, tüfeğe, toptan uçaksavara, skuttan petriot füzelerine kadar hemen her türlü silah kullanılır, kullanılıyor.

Edebiyat cephesi de böyle. Duygularını şiirin, öykünün, romanın aracılığıyla yansıtanlar var. Tıpkı ben öyküyü ve romanı yeğliyorum. Öykü yakın menzilli bir silah. Kılıç, tabanca, kasatura gibi birşey. Bunları laf olsun diye kullanamazsınız. Bunlarla göğüs göğüse çarpışırsınız. Elinizde olan bu silahlarla ya ölür, ya da öldürürsünüz. Ünlü öykücü Çehov'un bir sözü var: "öykünün başında bir silahtan söz ediliyorsa, öykünün sonunda o silah mutlaka patlatılmalıdır", der.

Örneğimi silahlardan verdiğim için üzgünüm. Burada şunu söylemek istiyorum: Öykü yoğunlaştırılmış bir anlatım. Sözcükleri tasarruf edeceksiniz. Hedefi çok iyi seçeceksiniz. Çehov'un demek istediği gibi silahı sonunda patlacak, mutlaka vuracaksınız. Öykü bunu yapıyor işte. Elbette ki buradaki silah gerçek silah değil. Öykünün yapmak istediği şey, yani öykünün başarısı. Öyküce, öyküye özgü bir silah.

Bilirsiniz, eskiden çocuklara masallar anlatılırdı. Bunu nineler, dedeler yapardı. Anneler, babalar da yapamıyorsa televizyon yapardı. Şimdilerde hiç kimse yapmaz oldu. O güzelim masallar, masalcılar yaşamımızdan silinip gitti. Belki bu durum tekniğin, çağın getirdiği bir özellik. Ben, bir anlamda masalın yerini çağdaş öyküyle doldurmaya çalışıyorum. Günümüz insanının çok uzun ürünleri okuyacak zamanlarının olmadığını da düşününce öyküyü daha çok yeğliyorum. Bunu yaparken en çok dile önem vermeye çalışıyorum.

Aytuğ KAYARKAYA: Çocuk öyküleriyle vermek istediğiniz mesaj daha mı kolay yerine ulaşıyor?

Mehmet GÜLER: Yukarıda söylemeye çalıştım, öykü yoğun bir anlatım. Kestirmeden, sözü fazla dolaştırmadan söyleyiş biçimi. Bazılarının sandığı gibi ayrıntılara boğamazsınız öyküyü. Tıpkı şiir gibi fazla sözü taşımaz; tersine az sözle çöküverir. Belli bir kurgusu, bu kurguyu taşıyabilecek kadar sözcük dengesi elmanın içinde şekerin erimesi gibi. Böyle homojen, püre öykülerin tadına doyum olmaz. Kalıcı, ölmez mesajlar verir. Ömer Seyfettin'in "Kaşağı", Refik Halit Karay'ın "Eskici" adlı öyküsü bu türden öyküler. Kaç kez okursanız okuyun, bu öykülerden tad alırsınız, usanmazsınız.

Aytuğ KAYARKAYA: Yakında ilk ve orta dereceli okullar öğrenime giriyor. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Mehmet GÜLER: Öğrenciliğimi saymıyorum; yirmi sekiz kez okul kapatmış, yirmi dokuz kez okul açmış bir öğretmenim. Binlerce öğrenci gelip geçti önümüzden. Öğrencilerim sınıflarını geçip daha üst okullara giderken ben hep sınıfta kaldım. ama hiçbir zaman sikayetçi olmadım bundan. Her öğretim yılında taze kan alır gibi yeni öğrencilerimle beslenip güçlendim. Bunları ideal laflar olsun diye söylemiyorum. Benim "Emekli öğretmen" diye bir öyküm var. Emekli öğretmen okulların açıldığı, ilk gün sanki emekli olmamış gibi kalkar, traş olur, çantasını alıp okuluna gider. Okul kapısına vardığında emekli olduğunu anımsar. Durur, okul bahçesinin bir köşesine siner, öğrencilerini gözleriyle uzaktan sever. Onlar yaz dinlencesinde büyümüşlerdir. kendi yerine verilen öğretmen ilgili biridir. Sevinir. Bir süre sonra tören biter, zil çalar, öğrenciler içeriye girer. O dışarda kalır. İşte öğretmenlik bu. Emekli olsa bile.

Zaman zaman meslekten yakınmalarımız olsa da, ben tüm öğretmenlerin bu duyguları paylaştıklarına inanıyorum. Çünkü şimdiye kadar öğretmenlik gibi insani bir meslek yeryüzüne gelmedi. Gelmeyecek de.

Öğrencilerime şunları söylemek istiyorum: Okulunuzu, öğretmenlerinizi, arkadaşlarınızı, kitaplarınızı seviniz. Başarısızlıkların nedeni sevgisizlik, başarıların kaynağı ise sevgidir. Hepiniz ünlü "Çocuk Kalbi" adlı kitaptaki Enriko gibi olunuz. O, her zorluğu sevgiyle yenmiyor muydu? İnanıyorum ki sizlerde sevgiyle tüm güçlükleri yeneceksiniz? ●

(*) Radyo 1 de yayımlanmak üzere yapılan bir söyleşi.

— *deneme*

yazmak - yayımlamak sorumluluğu

● **Zekeriya SAKA**

Bana, "Neden daha çok yazmıyor, yazdıklarının tümünü yayımlatmıyorsun?" sorularını yöneltenler oluyor.

Yazma işi girişik, girişik olduğunca da karmaşık bir olgudur. Ünlü denemeci Montaigne, bir insanının yazdıklarının kendine özgü olabilmesi için başkalarından / özellikle büyük yazarlardan etkilenmemesi gerektiğini salık verse de, yazarlık bir etkileşim işidir. Ciltlerce yazılara göz yormak, sevilmeyen toplantılara katılmak, kışın soğunda donmak, baharın yağmurunda ıslanmak, yazın sıcağında pişmek gerekir. Bu da yetmez, bunlardan etkilenenlerin dertleriyle özdeşleşilmelidir.

Yine, Montaigne'nin, insan aklının ayrılıklarını örneklerken başvurduğu iki tip vardır: Onuruna aşırı düşkün olduğu için insanlardan kaçan, bu nedenle de yoksul bir yaşam süren Diogenes gibi yaşamak, onuru kurtarabilir, ne var ki, insan olmayı / çağından sorumlu bir insan olmayı kurtaramaz. Diogenes'in karşıtı Aristippos gibi onuru bir yana bırakarak, salt dalkavukluğa dayalı bir yaşam sürmekse, yalnız mideyi kurtarır. Bunun dışında ne varsa, ayaklar altına serer.

Yazarlık onuru ne Diogenes'e kuru bir onurluluk küskünlüğü ne de Aristippos'a yaranmak düşkünlüğüdür. Buna en iyi örnek, Sokrates'in insanlığın yararına / bilim adına, haklı olduğunu bilmeyi yeterli görerek, ağu çanağına bile dudaklarını göz kırpmadan uzatmasıdır.

Karısı ona:

"Ah, bu acımasız yargıçlar! Seni haksız yere öldürüyorlar." deyince, Sokrates'in verdiği yanıt, insanlık onuru adına ne denli ilginçtir:

"Ya haklı olarak öldürseler daha mı iyi olurdu?"

Araştırmak, incelemek, düşünmek, gerçeği bilmek, toplumun dogmalarına karşı çıkmak, sonra da o dogmalardan tüm insanlığı kurtarma çabasına girişmek, akıldan başka yol gösterici tanımamak, İ.Ö. 390'lı yılların çıkar çarklarını elinde tutan Atinalıların işine gelmemiş, onu ölümle cezalandırmışlardı.

Yazmanın / yazdığını yayımlamanın sorumluluğu Sokrates gibi olmalıdır. başka bir anlatımla, haklılığın ağu dolu çanağı, haksızlıklara çanak tutmaya yeğlenmelidir.

Böylesi bir konuya ne güzel örnektir Tevfik Fikret'in Hân-ı Yağma'sı (Yağma Sofrası):

"Yiyin efendiler, yiyin, bu hân-ı pür - nevâ sizin,
doyunca, tıksırınca, patlayıncaya kadar yiyin."

deyip / yazıp dünün de günümüzün de "talkını verip salkımı yutanlarının" karşısına dikilmek, bu nedenle dünün insan oburlarıyla olduğu gibi, günümüz insan oburlarının düşmanlığını kazanmak sıradan insanların / ozanların yapacağı iş değildir.

İşte, yazmanın / yazdığını yayımlamanın sorumluluğu bu. Bu sorumluluk, yazarı diken üstünde tutmuştur hep. Yazdıklarına konu olan olayları izlerken, yazarken, sonra da okurken o olayları en az üç kez yaşadığı olur.

Bir öykücünün haksızlığa uğramış bir insanın savaşımını işlediğini düşününüz. Bu öykücü, öyküsüne temel olan olayları izlerken / yaşarken, yazarken, kontrol ederken, yayımlandıktan sonra okurken en az dört kez o savaşımın içinde olacaktır. İşlediği sorunlara, insan içinde yaşamaya, insandan sayılmaya karşıtı, çözüm getiremeyişin ezikliğini sürekli duyumsamak onu bunalıma sokar.

Peki, yazar ne zaman mutlu olur?

Çoğu okur, yazdıklarının yayımlandığını gören yazarın sevincini ilk, tek, yalınç bir tepki sanır. Oysa bu, yazarın / ozanın sorunları kamuya duyurabilmiş olmasının verdiği anlık mutluluktur. Asıl mutluluğu, önerilerini benimsenmiş, dile getirdiği sorunları çözülmüş görmekle yaşar. Bu mutluluğa ulaşmış yazar / ozan var mı? Anımsamıyorum.

Çok yazmak, çok yayımlamak, çok sorun gündeme getirmek, buna bağlı olarak, öneriler sıralamak, sonra da onlara karşı toplumun duyarlığını beklemeye katlanmak demektir. dahası, Sokrates gibi yargılanmaları göze almak gerekir. Böylesi yazarlığa ulaşmaya yürek ister.

İşte girişteki sorunun yanıtı: Ben o yüce yürekliliğe ulaşmadım daha... On fırın ekmek ister!... ●

Hatay'larda biz...

İsmet Kemal KARADAYI

"Eviç makamı"nda
"Kürdili hicazkâr faslı"nı düşünürken
Ne mi dedik:
- Salıncak
Çakal
Erik!
Giderek
Alınması gerekli bir yaşam aracı oluyor içki,
Hatay'da.
En azından "iki tek"...

İkimiz,
Onları düşünüyoruz.
Sarılar taşıyan binlerce karanfil susuz!
Niçin, nasıl, kime
Şu kankırmızı olmuş tomurcuklar?
Ama biz,
Tozlanmış diyemiyorsak zaman'a, işte o
Tam "yaşanılan"dır!
Oysa çiçek tohumla,
Tohum çiçek!
Unutabilir misiniz bunu çocuklar?..

Sevi iki kişinin alnına,
Alnına değil hayır,
Alınlarının taa ortasına yazılmış!..
Ve ayakları birbirine dolaşanlar,
Yani "aşk" dolaylarında
Doğa için yüreği çarpanlar,
Özü, insancalığı bir oldukça
Durmaz, yaşarmış...

Gel güzelim, biz
"Eviç makamı"nda
"Kürdili hicazkâr faslı"nı dinleyelim!
Unutmadan tohumu,
Unutmadan çiçeği!
Çünkü,
İkimiz bir'iz,
İkimiz bir'iz...

Hamburg'ta bir cumartesi (1)

● **Gülseren ENGİN**

Hamburg'ta cumartesileri balık günümüz. Kahvaltıdan sonra kentin merkezine inip dolaşıyor, öğlen yemeğinde de balık yiyoruz. Daha sonra ya kent sokaklarını keşfe çıkıyor, ya alışveriş yapıyor ya da bir sergi veya müzeyi geziyoruz. Bütün bir hafta, yoğun çalışmanın ardından cumartesi gezmeleri küçük bir ödül bize. Kendi kendimize verdiğimiz bir ödül...

Güneşli bir eylül... Hafta sonlarının sabah keyfini gözden çıkarıp yataktan fırlıyor, kahvaltıdan sonra kendimizi dışarı atıyoruz. Hamburg'ta, hele sonbaharda güneşli birgün yakalamışken eve kapanmak istemiyoruz. Metro istasyonu eve oldukça yakın. Sokaklarda bir örtü gibi uzanan kuru yapraklar, ayaklarımızın altında çatırdayarak dağılıyorlar. metro hattı, kentin bu kısmında yeryüzünden gidiyor. Zaten Hamburg'ta metro bazı hatlarda zaman zaman yer altından gitse bile çokluk dışarda, bir tren hattı gibi devam ediyor. İstasyon tenha. Her on dakikada bir tren geldiğinden hiçbir zaman kalabalık olmuyor ara istasyonlar. Hızla gelen tren, uslu bir çocuk gibi sessizce duruyor önümüzde. Biniyoruz. Yine aynı sessizlikle kalkıyor ve hızla kayıyor kentin içinden. Sonbahar sarılı kırmızılı giysileriyle çoktan gelip yerleşmiş kente. Bir ara yer altının karanlıklarına giriyoruz. Pencerenin dışında göz kamaştıran bir karanlık. Yine de alışkanlıkla dışarı bakmayı sürdürüyoruz. Sonra yine aydınlık yeryüzü...

Liman her zamanki gibi kalabalık. Bu güneşli sonbahar gününde limanın çamurlu suları pul pul yanıyor. Gün ışığı, suyun boz bulanıklığını maviye dönüştürmeye yetmiyor. Buradan her geçişte nedense İstanbul'u anımsarım. Liman olmaları dışında hiç bir ortak yanları yok oysa. Az ötede üç direkli, büyük bir yelkenli gemi tarihin deniz savaşlarından kopup gelmiş, nasılsa sığınmış bu limana. Demirlediği kıyıda görkemli görünüşü ile turist çekiyor. Dünyanın dört bir yanından gelmiş insanlarla kaynaşıyor liman. Bunlar, denizcilerden çok turist kafileleri... Kent içinde tur yapan otobüslerden iniyor ve tarihi geminin önünde fotoğraf makinaları, dudaklarında gülücükleriyle otobüslerden iniyor ve tarihi geminin önünde fotoğraf çektirmeye koşuyorlar. Liman turu yapan küçük teknelerin biri kalkıyor, biri yanaşıyor. Limanda yosun, balık ve sıcak, baharatlı şarap kokusu...

Metronun treni liman istasyonunda kısa bir duraklamadan sonra ana istasyona gitmek üzere kentin içine kıvrılıyor. Kenti bir ağ gibi saran su kanallarının kıyısında ilerliyor. Hamburg, Venedik ve Amsterdam gibi bir kanal kenti. Üstelik en çok köprü rekorunu da elinde tutuyor. Kanallarda suyun rengi kahverengiden siyaha dönmüş. Kentin tüm pisliği akıyor içine; ama bizim haliç gibi ağır koku duyulmuyor. Zaman zaman burnunuza değip geçen hafif, kekremsi bir koku; o kadar.

Az ilerde modern binaların arasından başını göğe doğru uzatmış St. Nikolai kilisesinin kapkara kulesi... Savaşta bombalanıp da ayakta kalabilen ender yapılardan biri... Savaşın anısını belleklerde yaşatsın diye sadece kulesi kalan bu yıkıntı kiliseyi onarmamışlar. Burası da turistlerin uğrak yeri... Biz bu kuleyi uzaktan selamlamakla yetinip yine yerin karanlık derinliklerine dalıyoruz. Yer altı istasyonları ana baba günü... Burası alışveriş merkezi olduğu için sürekli kalabalık oluyor. Biz ana istasyona dek gidiyoruz. Trenden iner inmaz kalabalığın uğultusu kulaklarımıza, anasonlu şeker kokusu burnumuza doluyor. Çevremizde koşuşturup duran insanlar, tezgâhlarını açmış seyyar satıcılar... Merdivenlerden yeryüzüne çıkıyoruz. Grosse Bulvarını geçip kentin alışveriş merkezinin trafiğe kapalı geniş sokaklarına dalıyoruz.

Eşim de, ben de kentin bu kesimini çok seviyoruz. Sanki kentin nabzı burada atıyor. Öylesine canlı, öylesine hareketli bir yer. Sanki bir sevinç, bir coşku dolduruyor sokakları. Salkım salkım insan... Her milletten, her renkten... Bir köşede Şili'li müzisyenler kıpır kıpır bir şarkı söylüyorlar. Etrafları kalabalık. Her şarkı bitiminde coşkuyla alkışlıyorlar bu Güney Amerikalı sanatçıları. Daha gitarın sesi kulağımızdan silinmeden, az ötede caz yapan bir grup Alman genci ile karşılaşıyoruz. Genç bir kız kendinden geçmişcesine saksofon çalıyor. Bir davul ve bir kontrbas da ona eşlik ediyor. Kalabalığı güçlükle yarıp ilerliyoruz ki Karlstatt mağazasının önünde bir Afrikalı genç, bakır bir kazana benzer müzik aletine vurarak olağanüstü güzellikte sesler çıkarıyor. Bu gizemli müziğin büyüsüne kendimizi kaptırıyoruz bir süre. Sokağın karşısında pandomin yapan bir kız çekiyor ilgimizi. Oraya yöneliyoruz. Çevresi çok kalabalık. Kısa boyumla, kalabalığın arasında bir şey göremiyorum. Yürümeyi sürdürüyoruz.

Yollarda akıp giden kalabalığı çoğaltan satıcılar... Kimi el işi takılar satıyor, kimi biblolar kimi de tablolar... Bir büfeden kızarmış sosis kokuları savruluyor. Az ilerde Güney Amerika yemekleri satan bir büfe önünden geçerken de baharat kokularına bulanıyoruz. Sonra yine satıcılar.. Öyle çok seyyar satıcı var ki kendimi bir an Mahmutpaşa'da sanıyorum. birden kulağımıza kıvrak bir müzik takılıyor ve bu sanrımı güçlendiriyor. Arabesk bir oyun havası bu... Kulaklarımıza inanamıyoruz. "Bu klarnet, cümbüş ve dümbeleğin işi ne Hamburg'un göbeğinde?" demeğe kalmıyor, onları görüyoruz. Üç çingene... Bizim çingenelerimizden... Kıpır kıpır bir oyun havası çalıyorlar. İçim coşkuyla, gözlerim yaşla doluyor. Durup, bir süre dinliyoruz. Müzisyenlerin çevresini sarmış bir yığın insan da bu coşkulu müzikten hoşlanmış, el çırpıyorlar. Memleket özlemi, üç çingenenin oynak müziğiyle bir düğüm daha oluşturuyor yüreğimde ve uzaklaşıyorum oradan. ●

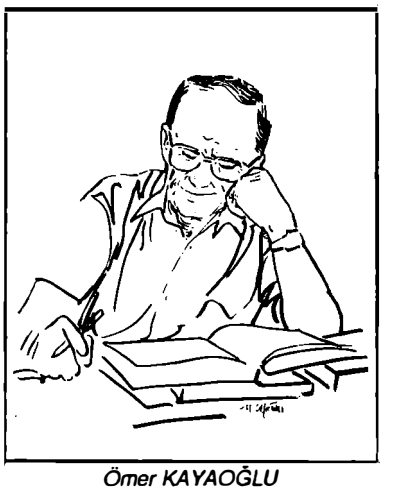

Ömer KAYAOĞLU

alan satandan umar
atasözü

Ağa rakısında ırgadın teri
Irgat bilemiyor daha beteri
Kim kimden umacak bakalım şimdi
Birisi satıcı, biri müşteri

dayak cennetten çıkmadır
atasözü

Bir güçsüz kulunum sezgisi yarım
Yine de her isteğine uyarım
Dayağı Cennet'te üretmiş isen
Orada işim ne ey ulu Tanrım

eti senin kemiği benim
atasözü

Neler düşünüyor bak bizim ahpap
Yapmaya çocuğu bir baltaya sap
Benzetmeye dilim varmıyor ama
Pazarlığa durmuş köpekle kasap

etek öpmekle ağız aşınmaz
atasözü

Atalar sözüne uydu bir ara
Etek öptü, dayalı bir çıkar'a
Ağzında aşınma olmadı amma
Haysiyeti kaydı düştü çukura

doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar
atasözü

Töremizde yalan sözün kiridir
Gayrisine kuşku duysak yeridir
Doğruyu yaşamdan dışlayan kişi
Ya delidir ya bunağın biridir

ar eden kâr etmez
atasözü

Kâr edene arsız diyor atalar
Uygulamasında bir gariplik var
Bu hükümden kurtulmayı yeğlerse
Mağazalarını kapasın tüccar

Ömer KAYAOĞLU

atardamar

KERİM KORCAN'DAN YAŞAR YÖRÜK'E MEKTUPLAR

*Geçen yılın aralık ayında(sayı:69) şair-yazar **M.Sunullah Arısoy**'un, şair arkadaşımız **Ahmet Özer**'le, eleştirmen dostumuz **M.Yaşar Bilen**'e yazdığı mektuplara dergimizde yer vermiştik.*

*Sanatçılarımızın yazınsal yapıtları dışında, yazdığı mektupların da büyük önem taşıdığına inanıyoruz. **Arısoy**'un mektuplarını yayımlarken okurlarımıza, sanatçı dostlarımıza duyuruda bulunmuş; ellerinde bu türden mektuplar varsa, onları yayımlamaya hazır olduğumuzu belirtmiştik.*

*Bu sayımızda değerli yazarımız **Kerim Korcan**'ın mektuplarına yer veriyoruz. **Korcan**, bu mektupları o dönemde **Samsun**'da Türkçe öğretmenliği yapan, gazete ve dergilerde eleştiriler, kitap tanıtma yazıları yazan 30 yaşındaki **Yaşar Yörük**'e yazıyordu. **Yörük**, **Samsun**'da başladığı sürekli yazma yeteneğini, eleştiri alanında değilse de yardımcı ders kitapları, sözlükler, yazım kılavuzu üzerinde yoğunlaştırarak, tüm eğitimcilerin derslerinde yararlandığı kitaplar hazırlamakla geliştirdi. Ciltlerce kitap yazdı.*

***Korcan**'ın 1974'te **Yörük**'e yazdığı dört mektubuna sayfalarımızda yer veriyoruz.*

*Mektuplar için **Yörük**'e, içten teşekkür ediyor, 9 Kasım 1990 günü yitirdiğimiz, ömrünün 12 yılını, salt siyasal düşünceleri nedeniyle cezaevlerinde geçiren değerli yazarımız **Kerim Korcan**'ın anısına içten saygılar sunuyoruz . Mektupların arasında yer verdiğimiz fotoğraflar, TÜRKİYE YAZILARI (sayı:8) ve YARIN (sayı: 35) dergileriyle, SOMUT gazetesi (sayı: 57 / 31)nden alındı. Bugün üçü de yayımlanmayan bu yayınlara, gönül verenler sağolsun.*

KIYI

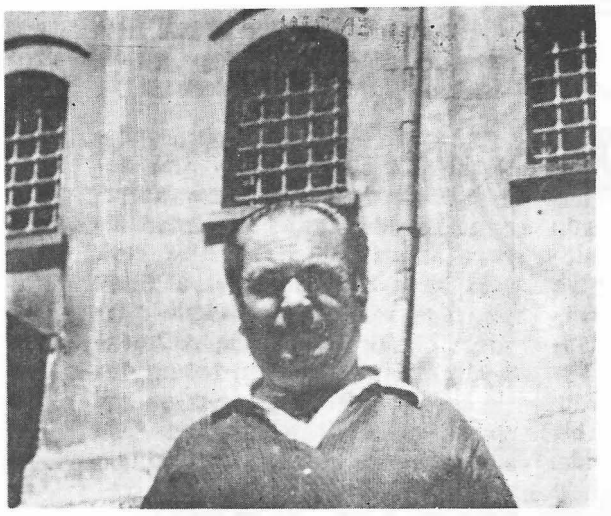

KERİM KORCAN ★

Romancı, öykücü **Adapazarı**'nın **Aktefek** Köyünde doğdu.(1918)Yoksul bir saat tamircisinin oğlu olarak, ancak ilkokul dördüncü sınıfa değin öğrenim görebildi. Çocukluğu, kahveci, berber, dondurmacı ve doğramacı çıraklığıyla geçti. Çalışma hayatının dışında, kendi kendini yetiştirme olanakları aradı, Öğrenme istemini yitirmedi. Askerliğinden önce ceza yasasının 141. maddesine aykırı eylemde bulunma savı ile açılan davada 10 yıl hüküm giydi. 1938 - 1948 yıllarını Sinop cezaevinde geçirdi. Mahpusluğu ve askerlik görevi bittikten sonra İstanbul'da marangozluk yaparak yaşamını sürdürdü (1952 - 1957) **Vatan Partisi**'nin yönetimine katıldığı için (1957 - 1959) yıllarını da tutuklu olarak geçirdi.

Milliyet gazetesinin açtığı **"Bir Memleket Gerçeği"** konulu 1962 Karacan Armağanı yarışmasında **Köse** adlı röportajı ile ikincilik kazanan **Korcan**, daha sonra yayımladığı roman ve öykülerde diri, canlı, doğal bir anlatım içinde yer yer kişilerin iç hesaplaşmalarını yansıtan toplumsal gerçekçi akımın başarılı örmeklerini verdi.

Yapıtları : **Linç** (1967, filme alındı, oyun olarak oynandı.) **Tatar Ramazan**(1969) roman, şehir tiyatrolarında oynandı. **İdamlıklar** (1967) **Ter adamları** (1975, roman) **Dimitrof Geçiyor** (1978, roman) **Patrona** (1983, roman)

Canlı Bayraklar (1985, öyküler) **Ateşten Köprü** (1989) **Harbiye Kazanı** (1990) **Ölüm Pusuda** (1990) **Ey Gaziler** (1989, Şiir) **Capon** (1990 çocuk öyküleri)

★ Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (Behçet Necatigil) Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (Şükran Kurdakul)

Kaynaklar: Hasan İzzettin Dinamo (Yeditepe, Eylül 1970)
Zühtü Bayar (Yeni Ortam, 2 Eylül 1972)
Şahap Balcıoğlu (Yazko / Somut, 2 Eylül 1983)
Kemal Erdoğan Gözütok (Yarın, Temmuz 1984)

yaşar yörük'e mektuplar

● **Kerim KORCAN**

19 / Ocak /1974
Maltepe

Sayın Yaşar Yörük.

Bilmem okumuş musun: **"Uzat ellerini yalnız değiliz "** bu Şair **Sennur Sezer**'in GECEKONDU şiirlerinden bir mısradır. Ben çok manalı bulur ve zaman zaman hatırlarım, neden? Her halde yalnızlık kâbusu zaman zaman canıma tak demiş hayatımda.Ama, en kötü şartlarda bile, ben yalnız değildim, o da başka. 13/12/ 1973 tarihli mektubunu ve sonra da tebrikini aldım, teşekkürler, demek ki hiçbir zaman yalnız değiliz. Bugün bayramın son günü, 1974 'ün ilk mektubunu sana yazıyorum.

Sabahtan beri YANSIMA'nın son sayısını karıştırdım. Güzel yazılar vardı soruşturmayı cevaplayan. Ben senin cevabın üzerinde bilhassa durdum ve beğendim. İki ayağı üzerinde duruyordu oradaki fikirler ve kaçamağa meydan vermeyecek kadar açıktı. En önemlisi de budur zaten, İnsanlara, dayanılmaz acılara malolan, bir konuyu işlerken sembolist şairlerin dilini kullanmak ne yazana ne de hitap edilen kitleye hiçbir fayda sağlamaz. Bu açıklığın bütün gerçekçi yazarlar tarafından benimsenmesini dilerim. Yazı köşeli olarak olursa, hangi manaya çeksen olur.

Mektubunu aldığım gün TER ADAMLARI isimli romanımı bitirmiş ve derinden bir ohh çekmiştim. Hayli uzun sürmüştü bu kitap üstünde çalışmam. İyi mi oldu yoksa kötü mü? Böyle bir sorunun cevabını tabii okuyuculardan bekleyeceğiz. Zaten bana sorarsanız noktayı koyup yayına arzettiğiniz her yazı biraz da kamuoyunun malı olur. Bu bakımdan eserleri hakkında söylenenleri, aşırı bir hassaslıkla kovan yazarların durumunu pek anlamam. Eserinizin değerini siz ölçecek, notu da siz verecek ve ona kimsenin karışmasını istemeyecekseniz, yazılarınızı çekmecenizde tutmaktır en iyisi. Hem eserinin okunmasını iste, hem de okuyucularından belli bir ölçüde bir not iste, işte bu olmaz; katiyyen olmaz.

Daha evvel ismini henüz kararlaştırmadığım (KÖZLÜ GÖN, ya da TABAN olabilir) bir kitap vermiştim yayınevine. Otobiyografik bir romandı bu. İşte TER ADAMLARI bu serinin ikinci kitabı olacak ve zannımca konusunun ağırlığı bakımından TABAN'dan önce çıkar piyasaya. Gene aynı seriden üçüncü kitap, 1938 İstanbul polis müdüriyetini ve aynı yıl kararına muhatap olduğumuz donanma kor askeri mahkemesini konu alacak ki, bu kitap da kısmen hazırdır. Sonra da **Sinop** mahpusanesinde on yıl ki, bu kitabımda ilk defa fikir suçlularına ağırlık vereceğim.

Yani, demek isterim ki, her dört kitap da bir birini tamamlayacak, ancak birinci, ikinci, cilt filan gibi numara almayacaklar. Seri yazmak zorundayım konumu. Repertuarım geniş, yalnız ciltlere ayırmak hoşuma gitmiyor kitaplarımı. Orasını okuyucu kendi bulsun çıkarsın. Bütün bu planlar projeler tabii okuyucumun ilgisine bağlı bir bakıma da. Pamuk helvası satmadığım için şimdilik umutluyum. Zaten kitaplarım da olumlu bir tempoyu koruyor satışta. İlerisi daha da iyi olur sanıyorum.

Benim kitaplarımdan sağladığım parayı, mübarek elleriyle hiç yüksünmeden caddelerimizi süpüren temizlik işçileri kardeşlerim de sağlayabilirler kolaylıkla, burası önemli değil. Günde bir kutu dövlet tayını yiyerek, oniki yıl idare ettik ve şunu öğrendik ki sonunda manevi zenginliktir esas olan. Giydim eskidi, yedim acıktım gene, işin bu tarafına biraz boş vermek lâzım .

Bu günlerde MUM ÇİÇEĞİ isimli bir hikâye üstüne çalıştım. En zor yazdığım hikâye belki de. Hemen de yedi gün sürdü. Ama, sonunda istediğime yakın düşürdüm sanırım. Soyut'ta çıkacak haberin olsun.

1944 - 1974 , arada kaç sene var? Tam otuz sene! Vay anam vay? Ben 1944'de felâket arkadaşım **Rasih Gür**'e mektuplar yazardım. Gıyaben tanırdım ama bu arkadaşı, hiçbir zaman da yüz yüze gelemedik. Sana niçin yazıyorum bunları. **Rasih Gür, Samsun cezaevi**nde yatan bir fikir suçlusuydu. Bana **Ulus gazetesi** ve boncuktan tespihler, çantalar gönderirdi, ben de ona **Sinop'tan** cevizişleri. **Sinop** yolculuğumuz bitip de **İstanbul**'a gelince **Rasih**'in dış hatlara sefer yapan bir

gemide çalıştığını duydum ama, görüşmek gene nasip olmadı. Şimdi **Samsun'a** otuz sene arayla tekrar mektup yazınca bu cefakeş arkadaşımı hatırladım. Acı hatıraları kafadan silip atmanın çaresi bulunsa, hayatın bir tadı kalır mı dersiniz.

Maltepe'de saat dörde geliyor şimdi. Karım kızımla pazardan döndüler ve akşamın yemeğini hazırlıyorlar. Oğlum **Sabah** karşıya geçti bugün. Kendisi **Arçelik**'te tesviye kalıpçısıdır. Şimdi yirmisine bastı. Mart'ta asker olacak nasipse. Hava az bulutlu.Ocak ayını hafif atlatacağımıza işaret sayılır bu. Seninkinden sonra **Sinop cezaevi'ne** bir mektup yazacağım. Orada bir mahkûm dost var, daima mektuplaşırız. Cezaevine mektup yazmanın ne demek olduğunu çok iyi bilirim. Heyecanlı ve hüzün verici bir konudur bu...

Baki selâm **Yaşar Yörük** kardeşimiz: **" Geceler benim, Gündüzler sizin, ıstırap hepimizin..."**

Kerim Korcan

19 / Mart / 1974
Maltepe

Yaşar Yörük
Aziz kardeşim.

Masanın başına geçince mektubunu bir daha gözden geçirmek ihtiyacını duydum. Baktım tarihine 20 Şubat 1974. Hemen de bir ay olmuş demek ki sen bana yazalı. Benim bu kadar gecikmeyle, cevap yazdığım nadirdir. Arada böyle de oluyormuş, deştik. Şunu da söylemek isterim, mektup yazmak için okur yazar olmak yetmez, okur yazarlığın dışında da eğitim isteyen bir yaman iştir bu. Yani yazmayı bilmek yetmez, zamanlamayı iyi ayarlamak gerektir, bana sorarsanız. Her mektup bir sıcaklık yapar insanın üstünde. İşte marifet oldur ki, bu sıcaklık kaybolmadan masanın başında bulacaksın kendini " **Şurada dursun da ben sonra etraflıca yazarım**" dedin mi? o bizi saran hava, kuş olur uçar gider...

İki gün önce **Tekin**'le görüştük. **Yansıma**'nın yeni sayısını aldım. İDAMLIKLAR hakkındaki incelemen çok güzeldi. Yazar, yüzlerce okuyucunun takdirini üstüne toplamış da olsa, elbette bu gibi haberler bir hissi desteklemeden ileriye geçemez. Bilmeyiz belki de en enteresan yorumlar, okuyucular arasında yapılıyordur.Ama yazarın kulağı gene de eleştirmenlerdedir. Ülkemiz, bu dalda biraz fakir gibi görünüyor bana. İki satırda canım emekleri harcayıveren akıldaneler çok. Burun kıvırmak bize ne öğretir ama. Hisler neden ön sırayı alsın, böyle önemli bir konuda? Senin hakkını yemek, seni görmezden gelmek, benim işime belki gelir ama, bizi bir de gözleyenler vardır. İkimizi de tanımadıkları için tarafsız ve iş üzerine verirler hükümlerini ve o zaman ortaya garip olduğu kadar gülünç birtakım şeyler çıkar.

Hem sonra insan, başkaları hakkında hüküm yürütürken, biraz da kendi kendini açıklamış olmaz mı meseleye yanaşması ve tavrı bakımından. Öyleyse eleştiri yoluna girdiğimizde, mantığımız, bilgimiz, insanlara sevgimiz, bize yol göstermeli ve bu yolda kalem oynatan kişileri, akıllıca beslemeliyiz. Bu onun kötü ürünlerini de eyvallah diyen bir esnaf tavrı olamaz tabii. Kusurlar gösterilecek ve sanatçı uyarılacak. Ben babamdan yediğim bir şamarı bağışlarım da, yabanın bir fiskesini aklımdan çıkarmam ömrüm boyunca. Bu neden böyledir? Babamın bana karşı, beni kaspanek yıkmak diye bir fikri olamaz da ondan.

Diyorsun ki İDAMLIKLAR ve insan'da: **" Ayrıca, Korcan'ın, hapisaneyi taplumsal yapıdan soyutlamadığını da belirtmeliyiz "** Önemli bir nokta bu, üstünde yeniden düşündüm ve oğlum **Sabah Korcan'a** okudum. Der ki LİNÇ Oyununda **Davaslı: " Dışarda kar yağarken, içerde bahar olmaz, gatiyyen olmaz**! " Bu noktaya dikkati çekebildiğim için mutluluk duyuyorum. Bir şeyi, bütünü içinde düşünmek vermek başlıca endişemiz olmalı tabii, bizim anlatmak istediğimiz mahpusane idaresi mi ? Oradan ülke düzenine, ülke düzeninden dünya düzenine gitmek sanatçının işi. Dünya düzeninden, ülke düzenine, ülke düzeninden de mahpusaneye gelmek. Bu sırayı şaşırdık mı, salaş tiyatrolarında sarhoş eğlendiren kantoculardan ne farkımız kalır.?

Kerim Korcan
***Devrek** 19. Top Alayı karargâh erlerinden (1948)*

Senin uzun incelemeni de belki öteki sayıda koyacak **Tekin** Ben bütünüyle girmesini tavsiye ettim. Böyle olursa konu bütünlüğünü kaybetmezdi. Her halde öyle yapacaktır. Benden de bir hikâye istemişti götürdüm: (YIRTIK) bu sayıda çıkar zannederim. Seni eleştirmen olarak değil de öğretmen olarak da ilgilendirecek (YIRTIK) öyle sanırım. MUMÇİÇEĞİ Soyut'un bu sayısında çıktı. Bilmem oraya geliyor mu bu dergi ? Şayet gelmiyorsa bana bildir.

Bölünmeler dört nala almış başını sürüp gidiyor. Geçirdiğimiz acı günler bize ders olmalıydı. Ama olmuyor. İnsanoğlunda bir garip taraf var. Herkes başını çarparak anlamak istiyor taşın katılığını. Öyleyse neye yarıyor benim başımdan geçenler, ben gördüğümle seni bir nokta da uyaramıyorsam. Şu var ki hasım da bize yolumuzu

salimen bulmak hususunda yardımcı olmaz. Aksine katar içimize münafıkları, at koşturur talimli fesatlar ve havayı bir güzel bulandırırlar. Kurt dumanlı havayı severmiş, ama biz kurt değiliz ki zavallı kuzularda gözleri olan. İnsan bir taş attığı zaman, savurduğu tarafı bilecek ve dost dediklerinin başını yarmayacak. Tarihe baktığımız zaman, yalnız düşmanların değil, dostların da yanlışlar yaptıklarını görüyoruz, hem kanlı yanlışlar. Gül değil, kelle kopmuş her hesapsız atılışta.

Elbette düzde akan berrak bir ırmak gibi akıp gelişmez insan ilişkileri. Sınıf mücadelesi, yalancı pehlivanların el enseleriyle gelişmez. Elbette bu topraklar, yeni bir düzene ağarken bizden gözyaşı da ter de ister. Mesele bu değil. Mesele birinin ak demesi ve öbürünün de beyaz demesi ve bir noktada karar kılamamasıdır. Sosyal savaştan büyük başarılarımız olmasa bile, hiç olmazsa hasmı kendimize güldürmemeyi öğrenmeliyiz. Eline iki yaprak kâğıt geçiren canına okuyacak hasım arıyor, hem nereden arıyor kurbanını, kendi içimizden. Bu eğer ahmaklıktan değilse, tasmimli, tasavvurlu kötü hesaplar üzerine oturtulmuş, bir hasım tuzağıdır bence.

Vatanı batırırken, "vatan" diye bağırıyor adam. Milletin ensesinde boza pişirirken " **Sevgili millet**! " demekten utanmıyor. Eline kalem alanların, (madem kendilerine aşağıdan toplumcu süsü veriyorlar?) görevi bu modern haydutlarla uğraşmak değil midir? Ama, burada ince bir hesap var. Yiğitlik isteyen bir iştir benim söylediğim. Ola ki hesap da sorarlar adama. Ama böyle yapmayıp da dost dediklerine saldırırsan, hem ucuzundan kahramanlık var, hem de hasmın zehirli oklarından uzak durmak var. Nene gerek başını belâya sokacaksın güçlü hasımlarla, hem solum dersin, hem de gece gündüz solu ütülersin, böylece geçinir gidersin. Bu olsa gerek o şaşkın edebiyatçıların uyguladıkları yol? Sol gösterip sağ vurmak. Ama, birgün gelir ki adama: "**Ne zamandan beri müslümansın**? " diye soruverirler ve cevaplaması da zordur böyle yaman bir soruyu. Neyse **Ziya Paşa**'yı hatırlayalım biz gene: "**Âyinesi işter kişinin lâfa bakılmaz**..."

Biraz sonra **Maltepe**'ye ineceğim. Senin mektubu da burada kesip postalayayım. Sonra, gene yazmak ümidiyle içten selâmlarımla, gözlerinden öper, işinde başarılı olmanı dilerim kardeşim...

Kerim Korcan

19 / Nisan / 1974
Maltepe

Aziz kardeşim.

10 Nisan tarihli mektubun geldi. Memnun oldum, senden yeni haberler geldiği için. Bu ara yeni bir dostla tanışınca, konuşmalarımız hemen senin üstüne kaydı. Yani mektubun yoldayken biz de senden söz etmekteydik. **Ahmet Uysal**'dan söz ediyorum. Bir avukat yazıhanesinde tanıdım geçen hafta onu. Daha doğrusu o beni tanıdı. Bir antoloji üzerinde çalıştığını duyuyordum. Yenice rastladığım için, ismi pek aklımda da kalmış değildi. **Mahpushane şiirleri**ni derliyormuş kitabında ve tanıştığımız gün de son provaları bağlıyorlarmış. Benim de şiirlerim olduğunu söyledim. Haydi bakalım söyle demez mi? **Kumkapı**'ya yemeğe gittik, çıkardı çantasından kağıtları biz ezberden okuduk, o da yazdı. Zannımca kitabın en sonuna koyacak.

Şimdi onlar YENİ DÖNEM'i çıkarıyorlar bir beyle beraber **Bursa**'da.Bilmem gördün mü bu degiyi? İstersen yaz onlara da. Ben yarın buluşacağım kendileriyle. Benden bir roman istediler onu götüreceğim. Nami müstearla basmalarını şart koşacağım bilmem kabul ederler mi? Bunu kendilerine ön şart olarak söylemiştim. Biraz olumsuz durdular ama, başka türlü de davranmama imkân yok. Bir imzanın çeşitli yayınevlerinde birden görünmesi

Kerim Korcan torunlarıyla...

yazar için hoş bir şey değil, kendi kendinle rekabet yaratmak gibi garip bir vaziyet çıkar ortaya. Kaldı ki ben (e) yayınlarından da hoşnudum. TER ADAMLARI isimli romanımın basımı için mutabakata varmış gibiyim. En geç iki aya kadar piyasaya çıkar. Daha değişik bir anlatım denedim bu kitabımda. Bilmem ki nasıl karşılanacak. Oldukça hacimlidir. Yani İDAMLIKLAR'ın iki misli. En azından (25) lira fiyat koyarlar. Kâğıt fiyatları, matbaa işçilikleri günden güne artıyor. Bu bize okuyucumuzun büyük bir kısmını kaybettirmez mi? Doğrusu düşündürücü bir şey.

Beri tarafta adam hiç ikilemeden bastırıyor kara borsa fiyatına, samsun sigarasına yedi buçuk kâğıdı. Bu nasıl iştir.? Biz on beş liraya satıyoruz kitabımızı. O da ayıarca bekleyerek. Ne yapalım, bu da ülkemizin acı bir gerçeği. Bizim taşlar gibi ağır satırlarımızın yanında, tütün dumanı masmavi savrularak halâ ağır basmaktadır. Bizim hallerine acıyarak : " **Nasıl kitap alsınlar?**" dediğimiz gariban da bu duman cümbüşünden bol bol nasibini almakta. Öyleyse nasıl yorumlayacağız bu tersliği? Ben derim ki, masallarla bu batağın içinden çıkamayacağımızı anlayacak birgün bu insanlar ve kitaba yatırdıkları parayı, hiç olmazsa tütün dumanı seviyesine çıkaracaklar. Umutsuz olmamak lâzım. Tarih denilen al at, daima ileriye doğru koşar.

Yansıma'da kitaplarımı tahlil eden uzun yazını okudum. Daha doğrusu ben okudum, oğlum dinledi. Her yönüyle olumlu buldum ve sevdim tavrını. Edebiyatımızın senin gibi namuslu bir niyetle, eleştiriye duran nice elemanlara ihtiyacı var haberin olsun. Sanat dalının en zor sayabileceğimiz işini seçmişsin kendine. Mahkûm olmak, hakim olmaktan kolaydır zira. Bir eserin gerçeği hüviyetini kavrayamamak, onun derinliğine inememek, ister istemez sathi bir takım hükümlere itecektir eleştirmeni. Hele adam bir takım kliklerin kayıtsız üyesiyse ve hele bir takım peşin hükümlerin zebunu ise. O zaman eleştiri yerine, bir acayip nasihatname çıkıp geliyor ortaya. Bunların örneklerini bol bol gördük sanırım.

Adam seni alıyor ele, ama güya çaktırmadan kendini anlatıyor, daha doğrusu içindeki, hiçbir zaman kimseye söyleyemeyeceği gizli hesapları anlatıyor. Eee bundan ne anlayacağız biz? Yazan namına utanacağız, tiksineceğiz, hepsi o kadar. Ne güzel söylüyor **Nurullah Ataç** için **Cahit Külebi**: " **Bostancı nasıl anlıyorsa karpuzdan/ Öylece tanıyan şiirimizi** " Gerçekten de böyle değil midir? Adam atar elini yığına: " **Keserim abi** " der " **Hamsa benim** " Keser de hemen. Yaman bir çatırtıyla ayrılır karpuz, bakarsınız, hakikaten tatlı bir kan kırmızısı. Eleştirmen, karpuz kabuğunun altındaki kırmızıyı görebilen bir adamdır bana göre ve tekrar ederim çok zor bir iş, Seni bu yolda şimdiden tebrik ederim, teşçi ederim. Gayret senin, başarın hepimizindir.

Lütfiye Hanım için söylediklerin elbette doğru. Onu ben değil memleketimizdeki sosyal şartlar oluşturmuş. Yalnız anlattığım üçlünün müstahsil olarak en enteresan ve o kavgada ekonomik gücü sırtlayan ortaya koyan kişidir **Lütfiye Hanım**. Ve o çalışmadan aldığı engin tecrübesiyle üçlünün savaş ve yaşayışta devamlılığını sağlar. Mana da katar üçlünün varlığına. Onlardan değilmiş gibi görünür belki, ama karşısında mıdır çocuklarının? Ben derim bizim bütün başarımız bu tipleri yadırgamamamıza bağlıdır. Şimdiye kadar uğradığımız başarısızlıklar biraz da **Lütfiye Hanım** dediğimiz çekirdeği kıramamamızdan ileri gelmiştir belki de. O oğlu gibi bize devrimci teoriden pasajlar sunamaz, sunamaz eminim ki.

Ama hayat kavgasının isimsiz bir neferi olduğunu **ve** işin en kahırlı tarafını yüklediğini bir an inkâr edebilir miyiz?

Biz babamla çatışırdık, tıpkı **Lütfiye Hanım**'ın çocuklarıyla çatıştığı gibi (1935) Din konularını tartışmak kolayımıza geliyordu çünkü. Ben odaya girdiğim zaman, babam yüksek sesle Kur'an okuyorsa, sesini kısardı. Küffar gelince böyle yaparlarmış çünkü. Aramız gergin oldu yıllarca. Beni **İstanbul** polis müdüriyeti nezarete alınca (1938) aradan bir hafta geçmeden bu (67) yaşındaki zavallı adam, birinci şubenin merdivenlerini tırmanıyordu.

Ona, sebebi ziyaretini sordular. Oğlunu görmek istediğini açıkladı. Güldü polisler: " **Biz onu dün dövüyorduk, elimizde kaldı, öldü** "dediler. Bozmadı kendini, saatçı **Murat Usta**: **"Siz sağolun, onun daha yedi kardeşi var** " diye karşılık verdi. Sonra kısma aldılar, sarıldık biz babamla. Perişandım çok anlatması uzun. Bir bana, bir de kravatlı kasaplarıma baktı: " **Oğluma kefil oluyorum** " dedi **"bırakın götüreyim böyle sürdürün tahkikatınızı. Kaçarsa ,yerine beni asın** " başlarını eğdiler sivil kanun adamları! Sonra bana döndü babam: **"Seni bırakmıyorlar kefil olduğum halde oğlum. Tabii siyasi bir şube burası ve Alaman gâvuru değil bu beyler, her halde sana kötü muamele yapmazlar** "

Tam (36) sene geçti bu sözlerin üzerinden. Tut ki ben çektiğim acıları unuttum. Ama, babama yaptığım haksız hücumları unutamadım. Bu bakımdan derim ki analara babalara dikkat. Keskin ideoloji kalıplarından onlara fiyat biçmekten kaçınalım. Sanırım kefaretini kolay ödeyemeyeceğimiz günahlar işleriz sonra. Hem ne diyor hikâyenin bir yerinde Lütfiye Hanım: **"Ama ben sizleri anlıyorum, yavrularımı benim kadar kim yakından tanıyabildi? Her zaman, her yerde öğündüm adlarınızı anarak. Namuslu insanlarsınız**. " Bu kadarını anlamış ya **Lütfiye Hanım**? Demek bu davranışıyla yazara da ders vermiş. Hikâyenin bütününden onun kimliğini çıkarmak ve öylece hükme varmak daha bir adil olur sanırım. Bu bahse sonra tekrar döneceğiz.

Geçende bize gelmişti **Lütfiye Hanım**. İdamla yargılanıp uzun süre **Selimiye**'de yatan oğlu ve genç bir hanım daha vardı yanlarında. MUMÇİÇEĞİ'ni bir de benim ağzımdan dinlemeyi arzu ettiler. Aldım dergiyi dikkatle okumaya başladım. Yer yer duraklar yaptım ve sildim gözyaşlarımı.Eee kim derdi biz de zamanla yaşlı devrimciler arasına gireceğiz? Baktım onlar da ağlıyorlardı. Belki de ben yaşayan insanların en bahtiyarıyım. Sultanahmet'de LİNÇ filminin çekimine nezaret ederken **Çetin Altan** " Ne bahtiyarlık bu yahu " demişti **"Hem hapishanede yat, ondan sonra da çektiğin acıları filme çektir** " İşte böyle **Yaşar Yörük**.

Sen **Tatar Ramazan** için bir eleştiri yazmasaydın, ben seni okumasaydım, tanışmasaydık böyle başını ağrıtmayacaktım. Bazen yaman tesadüfler oluyor böyle. Ama bizler uzak dağlarda birbirimizden habersiz yanan

ateşlere de benzeriz bir bakıma. Isıtırız ülkemizi gücümüz yettiğince. Yani demek isterim ki, tanışmadan önce de tanışıyorduk. **Ahmet Uysal'la** karşılaşınca da böyle oldu. Sanki kırk yıldır tanışıyorduk da bir birimizi kaybetmiştik sonra. Gönülden gönüle bir bağ var, gerçek yurtseverlerde. Buradan akar insan sevgisi, ığıl ığıl içimize...

İşte bu seferki tahrir vazifem de burada biter. Ve kemali ihtiramla muhterem hocalarıma takdim ederim. Şimdi siz muallim bey ve muallime hanım bu evrakı perişanı elinize alınız ve yegân yegân imlâ yanlışlarımı düzeltiniz. Hiç acımayınız sakın notumu verirken, iyi düşününüz yalnız, ben sizden ayrı bir kimse değilim. Canımı yakarsanız, canınız da yanar sonra... Bir de sevgili kızımı, benim tarafımdan çok çok öpünüz. Baki selâm aziz kardeşim...

Kerim Korcan

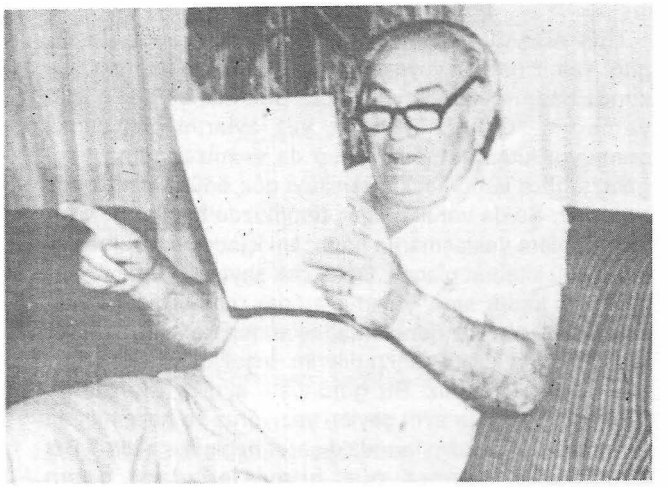

22/mayıs/1974
Maltepe

Yaşar Yörük
Genç arkadaş

Senin mektup, **Samsun** 2 Mayıs tarihini taşıyor, benimki de 22. Demek hayli olmuş sen bana yazalı. Bu ara ben elimde bulunan, bundan üç sene kadar önce yazdığım YALNIZLAR isimli romanımı yeniden elden geçirdim. Sanırım bir ay kadar sürdü. Hafif türden bir şey, gene de içinde dişe dokunur bir şeylerin olabileceğini sanırım. Dün **Hürriyet** tefrika bölümüne götürüp verdim. beğenirlerse basacaklar. Girişte uzun karşılıklı bir konuşma var. Bir yazarla şöyle göz dolduran, güzellikten yana çevresini ezen bir kadınla uzar gider. Bana göre çekilir şeyler konuşurlar gibi gelir, ancak oradaki uzmanın kanısını bilemem onbeş gün sonra öğreneceğiz. Kendim yazdığım için, Yalnızlar'ı üvey evlât gibi görmek günahını işlemek istemem. Şimdi olayları sıralayayım, gerçi YALNIZLAR da kendi çapında bir olaydır ya. Önce bir mektuptan bir bölüm:

Sofya, 21 Nisan 1974

Sayın Kerim Korcan

Size uzun zaman yazamadım. Özür dilerim.

" LİNÇ" ile "İDAMLIKLAR"ı, okudum. Güçlü eserler yaratmışsınız. Çok beğendim. Sizi başarılarınızla tebrik ederim. Biraz serbest kalınca hikâye kitabınızla da tanışacağım. Hikâyelerinizin de başarılı olduklarını sanıyorum. Okuyunca yazacağım.

Bundan bir süre önce eski Türk Edebiyatı Metinleri kitabı hazırlamıştım. Bu kitap geçen yılın sonunda çıktı. Yine üniversitelilerin ihtiyaçları için bir de yeni Çağdaş Türk Edebiyatı Metinler Antolojisi hazırlamış bulunmaktayım, kitaba sizin eserlerinizden de parçalar sunacağım... İlerde bilimsel çalışmalarında sizin eserleriniz üzerinde ayrıca duracağım...Prof. İbrahim TATARLI.

İkinci olay:

Eşme (Uşak) li gençler ora **Halkevi Kültür Kolu** olarak **İdamlıklar**'ı benden izin alarak oyunlaştırdılar. İki kere **İstanbul**'a geldiler bunun için, birisinde görüşebildik. Gerici güçlerin baskısı altında olduklarından dert yandılar, ama kararlı görünüyor, oyunu oynayacaklar.

Üçüncü olay:

Manavgat (**Antalya**) gençleri gene benden izin alarak aynı kitabımı oyunlaştırdılar, prova esnasında onların deyimiyle söyleyeyim " **Ağaların köpekleri** " saldırmışlar ve iki yaralı bizim çocuklardan, üç de esaslı tartaklanma. Savcı saldırganlardan yana çıkmış, olur mu böyle şey ? Şimdi iş **İzmir Güvenlik Mahkemesi**ne gidip gelmiş ama, savcı saldırganları zor duruma düşürmemek için teksti çocuklara vermek istemezmiş...

Şimdi benimle bu hususdaki yazışmayı yürüten: lise talebesi **Hasan Çiftçi** ve **Yavşi köyü** okulu müdürü **Kemal Yılmaz**'a cevaplarımı seninkiyle beraber postalayacağım... Daha önce **Düzceli** gençler de oyunlaştırmışlar **İdamlıklar**'ı ama, onlar hem oynamışlar, hem de: " **Biz böyle bir eseri oynamakla en az onun yazarı kadar cesur davranmış oluyoruz**!" demişler perdenin önüne çıkıp. Yaaa, kulakları çınlayası **Cemal Süreya** , **İdamlıklar** ilk çıktığında o kitabımı bir gardiyanın yazabileceği kadar basit bulmuştu; ama ve bunu yazıp bir dergide imzasını da saklamıştı ama, kitap böyle bayrak gibi geziyor elden ele ve savcılar saldırıyor kitabıma, **Yaşar** ne şereftir bu. Onlar bir kitabı atış poligonuna aldılar mı ve saldırdılar mı salyalarını akıtarak, işte o zaman biz en yüksek telif ücretini almış oluruz. Kimin doğru, kimin eğri yolda olduğu anlaşılacak

bir gün?

TER ADAMLARI'nın kati anlaşmasını yaptık geçen gün. Yalnız hemen yayınlama, ya da yayınlamama hususunda bazı tereddütlerimiz oldu. Ben kati bir şey söyleyemedim. **Cengiz Tuncer,** yaz aylarını pek şanslı görmüyor kitap satış için. Alıp da evimize yığmayacağımıza göre iş bu keskin realiteyi göz önüne almak zorundayız. Şu da var ki en geç temmuzda basılacak kitap ve o günlere yaklaşmanın heyecanı içindeyim. Bu benim dördüncü kitabım olacak. Daha çok sayıyı da tutabilirdim bu güne kadar ama, yayın işleri pek öyle bildiğimiz gibi kolay değilmiş. Siz genç arkadaşlarımın da kitapsızlıktan tez zamanda kurtulmanızı dilerim. İnşallah ciltlerle eserlere sahip olursunuz. Biz görünüşte ayrı ayrı renklerde belki, ama, esasta aynı şeyleri yazıyoruz ve halkımızdan aldığımız başarı alkışlarındaki şeref hepimize aittir: **" Bir katre içen çeşmei pür hunu fenadan/ başın alamaz bir dahi bâran-ı belâdan"** Böyle söylemiş **Ziya Paşa** eğer aklımda yanlış kalmamışsa...

Eleştiri bahsinde söylediklerini özel bir dikkatle okudum. Elbette geniş bilgi dallarına el atmanız ve yetki sahibi olmanız gerekecek bu hususta yalnız: " **Ben beğenmedim** " demek yetmiyor ki. Ama ilk çıkışınız oldukça bir ağırlık getiriyor yayın hayatımıza. Mümkün olsa da insan evvelâ eserleri sonra da imzaları okusa, gene de siz bir fikir adamına yakışır dikkati ve tarafsızlığı tutturmuş durumdasınız. Ama mutlak tarafsızlık da olmaz onu da biliyoruz. Bilim adamı olarak göstereceğin titizliği hatırlatmak istedim. Yoksa tabii biz taraflıyız . Daha açık söylemek istersek şöyle diyebiliriz: Bizim kendileri hakkındaki eleştirilerimizi düşmanlarımız bile okusalar: " **Ulan aferin şunu yazana!** " demeliler. Benim uzun uzun söyleyip anlatmak istediğim budur.

Eleştirirken, düşmanına süngü hücumuna kalkmış gibi merhametsiz ol. Kötü yazıya, her ne suretle olursa olsun taviz verme! İyi yazanlarla kötü kişi olursun. **Dinamo** abimiz bu usulü deniyor. Ama , her yazının velev ki saçma da olsa bir insan tarafından yazıldığını unutma! Şimdi işte burada çıkıyor ortaya eleştirmenin gücü. Hem başının üstünden elmayı bir ok atışıyla alacaksın, hem de çocuğun beynini paralamayacaksın. Bu nasıl olacak peki. İşte bunun üstünde derin derin düşünmeliyiz. Siz öyle bir yargıç olacaksınız ki, huzurunuza çıkan kişi, sizin onun eseriyle değil de, şahsıyla uğraştığınız hakkında en küçük şüphe esintisine bile kapılmasın.

Yeni Dönem'deki yazını görmedim. Bende hepsi yok ama alacağım. **Erdal Öz** üzerine neler yazdığını merak ediyorum. Benim de söyleyeceklerim var ama, seninkileri göreyim önce ve seni kendi zevkim anlayışım açısından bir imtihan edeyim. **Tekin Sönmez** üstüne olanları da merak ediyorum.

Yeni Dönemcilerle anlaşabilseydim YALNIZLAR'ı vermeyi düşünüyordum takma adla. Olmadı nedense. Olur olmaz, diye de bir şey söylemediler. Ben böyle ciddi bir işi zaman askısına alan hareketlerden hiç hoşlanmam. Kesin olmak en iyisidir. Bunu bir fırsatta söyleyeceğim onlara. Kimseyi de hemen ufacık bir hatasıyla mahkûm etmek de istemem. O bizim mezhebimize uymaz. Biz azalmak değil çoğalmak davasındayız. Ve çok ağır sorumluluklar bekliyor hepimizi. Bu bakımdan her eleştiriyi, beşeri münasebetleri sıcak tutmak şart ve kaydıyla yaparız.

Mektubum seninki gibi sıcak ve içten oldu mu bilmem? Bir var ki uzun oldu. Ben şimdi sabahın yedisinden beri makinanın başındayım. Saat on bir, üç mektup yazmışım topu topu. Biraz ağır gidiyorum. Tekrar tekrar elden geçirmektense bir defada yazmak ve temiz yazmak en iyisi...

Hanımına, sana ve yavrunuza sevgiler ve iyi gün temennileri.

Karım **Zübeyde**, Oğlum **Sabah** ve kızlarım **Yıldız** Ve **Sema** Selâmlar ederler.

Sabah Korcan: Arçelik Çayırova fabrikası kalıp tesviyecisi, 1.inci sınıf

Yıldız Korcan: Prodüktüvite derneğinde sekreter, on parmak sayfaları uçurur, uçurtma gibi. Benim gibi teklemez yani.

Sema Korcan: Seramikçi ve işinde usta. Oğlum şimdilik askerliğini düşünüyor. Tabii bu arada bizi de düşünenler sağ olsunlar.

Kerim Korcan

Kerim Korcan Sinop Mahpushanesinde

fosiller ve mağara resimleri

● necati nesimi

"bugün ve kaygılarıyla kaybolup gitmek istemiyorum; kendimi aşmak istiyorum; tarihin bir parçası olmak istiyorum; çünkü, tarih, sonsuz bellektir."

milan kundera, ölümsüzlük

1.

günlerden bir gün, **devlet-i al-i osman**'ın deli padişahlarından **deli ibrahim**, davutpaşa'da 'mukim' **üfürükçü bir imama** üfürüklenmeye gidiyormuş: rastlantı bu ya, yolda giderken karşısına bir at arabası çıkmış; fena halde ve çok kızmış deli ibrahim, yolu kesildiği için: köpürmüş ki ne köpürme! bu işin sorumlusu olarak gördüğü **vezir-i azam salih paşa**'yı derhal ve hemen ve o anda derdest edip / eyleyip üfürükçü imamın evinde **kuyu ipiyle** (ingiliz ipi ve cellat bulamadıklarından) **boğdurmuş**... ne yaparsın ki ol hikâyet böyle: **tarihin sonsuz belleği**, derkenar eylemiş olayı oracıkta.

tarihin sonsuz belleğinin edebiyata yansıyan bir başka durumu da **ahmet hamdi tanpınar**'ın **sabih'e** eylediğidir: **huzur**'daki sabih, **urticaire (kurdeşen)e** yakalanmıştır ve hep **havuç ve kabak** yemek zorunda bırakılmıştır; ama, sabih, yine de sevinmelidir: ya, deli ibrahim'in eline düşseydi, iyi mi olurdu?!

imdi, **kahramanlarımız** deli ibrahim, salih paşa ve sabih (ve elbette kuyu ipi, havuç / kabak ve urticaire), duyarlı ve sorgulayıcı insanın belleğinde, **tarih'e** ve **yaşam**'a ilişkin önemli ipuçlarını barındırıyor.

2.

erk ve yetke, **sırça saray**'ın **fildişi kulesi**'nde tarihin sonsuz belleğiyle **satranç** oynar; zamana bıraktığı resimler ve fotoğraflar, ne denli sarsarsa da erk ve yetke, kendini, **tarihsel bilinç**'in **sorgulamasından** kurtaramaz.

3.

imdi, şu **fotoğrafa** iyi bakalım: **şah**, kendini korumaya almış; **düşman** karşısında; **piyonlar**, önce iki, sonra bir adım ilerleme hakkında sahip; **filler**, çapraz, **atlar**, '1' yapabiliyorlar; **kaleler**, kenarda biraz daha harat; çünkü, ne de olsa yaşamla ilintileri yok; **vezir** (salih paşa), tedirgin ve korku içindedir: o da, **"padişahım çok yaşa!"** demek zorundadır: diyor da; ancak, **padişah (deli ibralim)**, ne denli iyi satranççı da olsa, **mat** olabilir; ama, olmuyor; vezir (salih paşa), **kellesi**ni uzatıyor...

yalnız, fotoğrafta eksik bıraktığımız (görmediğimiz: sararmış, silikleşmiş biraz) **görünüler** var: **seyirciler**. seyircisiz satranç zevksiz olmaz mı? olur! öyleyse, fotoğrafa iyi bakalım: sağ tarafta karısına (adile hanım) dayanak olmuş duran sabih'tir ve urticaire'i azmıştır; havuç ve kabağa **'mahkûmiyet'**ini düşünmektedir.

4.

fotoğrafa iyi bakarsanız, şunu da görürsünüz (görmeniz gerekir): sol tarafta belli belirsiz duran ve el ele veren **suad** ve **necati**'dir. ve şöyle diyorlar: **'içmeyeceksek, intihar edelim bari'*** biraz daha dikkatli bakın şunu da ayrımsarsınız: **'padişahım çok yaşa!'**dan başka söz bilmeyen **deli ibrahim**, 'içmeyeceksek, intihar edelim bari!' sözünü duyunca şaşırmıştır (çünkü, **adalet ağaoğlu**'nu bilmemektedir). sadece, şunu söylemektedir deli ibrahim: **'bunlar da kim? bu laf da ne ola ki?'**

5.

tarihin sonsuz belleğindeki fotoğraf, ikiyüzlü olduğu denli saydamdır da. erk ve yetke'nin karşısında birey durmaktadır: çünkü, orada, benimsenmiş olan karşı yeni değerler doğmaktadır. suad (tanpınar, huzur) ile necati (erhan bener, yalnızlar), kendine dönük, rahatsız edicidirler; iktidarla, devletle, dinle, gelenekle, aileyle hesaplaşmak için fotoğrafta (tarihin sonsuz belleğinde) bulunmaktadırlar. uslanmaz birer başkaldıran olarak suad ve necati, 'bilgi, pratik (kılgısal) bir yarardır; tartışma önemlidir: çünkü, teori (kuram), eylemin başlatanıdır.' diye haykırmaktadırlar.

"insan; bir üretici olarak anamalın otoritesinden, bir vatandaş olarak devletin otoritesinden, bir birey olarak dinsel törenin otoritesinden kurtulmalı ve özgür bir gelişme olanağına kavuşmalıdır."

orhan hançerlioğlu, felsefe sözlüğü

6.

şu **'liboş' 'felsefe'** evvel eski şunu söylüyordu:

** Bu söz, aslında: "İntihar etmeyeceksek, içelim bari!"dir.*

'bırakınız yapsınlar; bırakınız geçsinler.' bugün, denen şu: **'bırakınız ölsünler.'** bu, bir dolaylama değil, kesinlemedir. yeryüzünün işgali sözkonusu olan: **medialar çağı ve 'çağ atladık!!' seçmecilik**, batı'da **eclectisme**'dir; osmanlı'da **'ittifaiyye'**: ayrı ve karşıt düşünceleri tek düşünceye (düşüncesizliğe) indirgeyerek kaynaştırma yöntemi. söyleme yabancı değiliz: **transformasyon, entegrasyon kredibilite, fifty fifty**... düşünebiliriz: **yeltsin, kahraman(!); mümtaz soysal 'darbeci (!)'**. elbette, seçmeci düşünce, aynı ve karşıt düşünceleri tek öğretide **'sentez'**lerken **yüzsüz**dür; çünkü, yüzü yok. **işaret parmağı** hep öndedir ve tehditle şiddeti göstergeler. (ancak, ayraçta şunu eklemeliyiz: işaret parmağı, kimileyin, orta parmakla kaynaşarak arasına baş parmağı konukediverir. bu, 'nah!'tır ve suad'la necati'nin eylemidir.)

7.

'inek toplumbilimi' ile **'apışarası psikolojisi'**nin egemen olduğu toplumlarda **nepotizm**, yeni bir ideolojidir kuşkusuz. adına kayırmacılık denen nepotizmin, dayıcılık, yeğencilik, babacılık ve papatyacılık (akgün akova, pepetye diyor.) gibi kolları (tarikat mı desem, mezhep mi desem, mahfil mi desem, fraksiyon mu desem) vardır. işte bu nepotizm, liboş bir yatakta eklektik beyinlerin apışarasına geçiştiği **opportunismi** vıcıklaştırır. bir değerler kargaşası, bir altüst oluş, bir rant paylaşımı başlar. iktidardaki **idare-i maslahattır**: geçmiş, prusya patatesi gibidir; gelecek, ultramatik deterjan. gerçekler, bilerek ve bilinçli olarak çarpıtılır, yanlış yorumlanır. kuşatılmış bir şimdiki zamandayızdır ve mastürbasyon yapan keşişlerin tapınma ve aforizmalarına tutsak ediliriz. **kimse**, hiç kimseye dönüşür / değişir. insanlar, insanlıkdışılığa indirgenir. bu kuşatmada, **şeyleşme (chosification)**, boyuneğmenin uysal, yumuşak, edilgin **kimliğini** düzenlemektedir.

> **"her filmin, her televizyon izlencesinin, her magazin ya da bol resimli gazetenin amaçladığı sivri budalalığa karşı insanları aşılamak da değişime yol açan pratiğin bir parçasıdır."**
>
> **adorno, eleştiri / toplum üstüne yazılar**

8.

t. w. adorno, yukarıda alıntıladığımız sözleri 1959'da yazmıştı. o günden bugüne (bir anlamda geçmişten geleceğe) değişmenin ivmesi alabildiğine evrildi. tarihin sonsuz belleği, her şeye karşın unutmuyor; onun (tarihin sonsuz belleğinin) iyi, güvenilir bireyleri olagelmiştir hep; **onlar** (bireyler), önemli tanıklarımızdır. kırletil(e)memiş, bozul(a)mamış bireylerle, güzel bir dünyanın, tutkulu bir yaşamın savaşımı sürdüregelinmektedir.

imdi. adorno'ya dönelim, adorno'nun söylediğine: insanın birer **nesne** durumuna düşürülmesinin en hızlı sürecini yaşıyoruz. **azgelişmişlik, ilkelliğin** toprağında gelişir. **vahşilik** bir **erdem**(!) gibi sunulur ve sürümü, **kitlelerce** hemen hemen kapışılır. **medialar** dünyasında insanın, insan olma niteliklerini yitirmesi, kendi insanlığına **yabancılaşması, pragmatizmin** başarısı olarak algılanabilir kuşkusuz: bol resimli, boyalı gazetelerimiz, televizyonun aracılığıyla üstelik, japon otomobilinden avrupa marka deterjana değin her nesneyi, **nesnelleştirilmiş insana** (bilinci, özgürlüğü, eylemliliği, 'özel'liği boşaltılmış insana) güzel kadın bacaklarının arasından sunmuyor mu? kadın ve otomobil, kadın ve deterjan, daha çok da yine kadına kadınla birlikte, kadının bacağıyla birlikte pazarlanmıyor mu? insan onuru, daha çok üretmenin ve daha çok tüketmenin piyasasında yaralanmıyor mu? sorular, çoğaltılabilir ve soruların karşılığı 'hayır' değildir. burada, usuma, **albert camus**'nün bir sözü geliyor: söz, mealen şöyle: **bol gazete okuduk ve çok zina ettik.** çamaşırını daha beyaz yıkamak isteyen kadınla, daha beyaz gömlek giymek isteyen erkek, aynı olumsuz paydada şeyleşiyor. medialar, görevlerini(!) yapıyor: insanı **aşağılayarak** yapıyor.

9.

medialar karşısındaki insan, kuşatılmış bir zamanı yaşamaya yargılı ve yazgılıdır sanki. kişinin, kendi kendisiyle ilgilenişi, köreltilmiştir. bu kuşatılmayı ve köreltilmeyi pekiştirmek **günübirlik** hazlarla **gelecek umudu** beslenmekte, cilalanmaktadır. **öteki, kendisi olma, birey**, bir ilk günah gibi küçümsenmektedir. **ucuz emek, bağımlı düşünce, sekter eylem** öne çıkarılmakta, yapay bir yaşama biçimi olarak benimsetilmektedir.

10.

olan yaşamla olmayan yaşam'ın arasına medialar girince, **olan**'ın değişime uğraması boşaltılmış insan için kaçınılmazlaşır. burada, **olması gereken yaşam**, nesneleşmiş ya da nesneleşmeye açık birinde yozlaştırıcı, yabancılaştırıcı etkilerini daha çabuk gösterir. kendisi, öteki, özel olan birey; olan yaşamı güzelleştirmede 'özel' olduğu için kolayca dönüştürme edimine ve yeteneğine sahip olduğundan, sahiplenilmesi zordur; bu yüzdendir ki, medialar, ötekine, kendisi olana, bireye dönük değildir; aksine, kendisi olamadığı / olamayacağı için başkasıyla özdeşleşme duygusu içindeki **sıradan**'a yöneliktir.

daha çok media ve daha çok mediada **tekelleşme** sürecini yaşadığımız yirminci yüzyılın sonuna doğru **aşılanan insan**, adorno'nun öncelediği insan değildir. elbette, olumlu ve iyimser anlamda sözkonusu **'sivri budalalığa'** karşı bir aşılama yapılmalıdır; ancak bu, **özel bir aşılama** olmalıdır, **genel** değil.

> **"romantiklik, şimdi'den kaçıştır; geçmişe, geleceğe, başka bir evrene ya da çoğunlukla ne idüğü belirsiz bir sise kaçıştır; kendi kendini kandırmadır. ro-**

mantıklık, bura ile şimdi'nin kıskacından kurtulmayı özler; gerçek olmasın da ne olursa olsun, her şeyi benimsemeye hazırdır."

walter kaufmann, dostoyevski'den sartre'a varoluşçuluk

11.

kuşatılmış medialar dünyasında, çoğumuz bir **kaçış**'ı düşlemişizdir; bu kaçış, **geçmiş**'e doğru bir **nostalji**'yi, geleceğe doğru da bir **umut**'u barındırır. **kierkegaard**'ın bir sözünü burada alıntılamanın zamanıdır: **'varoluşla yaşam çelişkidir.'** bu çelişki, ya da çelişkilik yada çelişme, edimli, eylemli olmalıdır; olmalıdır ki, tuzağa düşme ötelenebilsin. **seçme'yi, ayıklama'yı, arınma'yı, kendisi olma'yı, özel'i simya'nın tuzağından ve kimya'nın kıskacından nerdeyse naif bir duyarlıkla / bilinçle saklayan / kollayan birey, kaçışın uçurumlarından da kendini sakınmasını iyi bilir.** bu, zordur, karmaşıktır, çapraşıktır, dolambaçlıdır; ama, birey de o denli karmaşık, çapraşık, dolambaçlı, çetin değil midir?

12.

düşsel bir güçle, belki de, geçmiş zamanın **sisli tünelinde** kuyu ipiyle boğulmuş salih paşa'nın üfürükçü imamın şerbetli, tılsımlı, gülsuyu kokulu evinde yoklamaya gidilebilir; ya da, **the marmar'da** nepotizmin palazlandırdığı **yuppilerle magandaların** yemek yeyişini seyreden zavallı bir sabih'le karşılaşılabilir: her iki durumun göstergeleri birdir: sivri budalalığa **karşı, bitmez** tükenmez bir **yaşama uğraşı**; başkalarının en soylu eylemi olan sıradanlaşma(k); onurlu ve **özel yaşamanın güzelliği** -evet, **trajik** de olsa onurlu ve özel yaşamanın güzelliği-...

dikkat: ayrımsama, yaşamsal bilinç'in olmazsa olmaz önkoşuludur.

13.

ayrımsama, ayrıca, ben'in özel'deki özel durumudur; yaşamsal bilinç'in gözeneklerine işlemiş ve orada sarmalianmış dokunun ışımasıdır da. şunu çok iyi anımsıyorum: **woody allen, hannah ve kızkardeşleri**'nde **"güreş seyreden birinin kültür düzeyi ne olabilir?"** sorusunu yönelt(tir)ir seyirciye. burada, ayrımsamanın özele yönelik olmasının altını çizmek gerekir: **düzey** ve **kültür, bireysel edimin** ve **edinimin** ayırıcı özellikleridirler. düzey, **çukur'a** ve **tepe'ye** göre anlam kazanır; kültürse, düzeyin içerlek ve dışarlak boyutlarını çerçeveler: içimizde ve dışımızda olagelenin tüketilmesi / üretilmesidir bu.

şuna da değinmek yerinde olur: **edinim**, bireye dönüklüğünden çok, **çevreseldir**. güreş seyreden biri'nin, güreş seyreder olmasının ve kültür düzeyinin gösterenleri, onun çevresinde oluş(turul)muştur ve bu, **gelenekselin** edinim olarak bireydeki göstergesidir: gelenekselin yaptırım gücünün göstergesi. bu romantiktir de: haz ve coşku, zihinsel olmaktan çıkarak bedende başkalaşır; beden, gösterilen olur; gösterilenin yarattığı **seyretme edimi**, güreş seyreden birinin kültür düzeyini de belirler böylece; çünkü, edinim, **edilgenliğe** göre biçimlendirilmiştir.

imdi, güreş seyreden birinin kültür düzeyinin ipuçlarını daha bir kolaylıkla bulabilmek daha da olanaklıdır; ama, kestirmeden giderek birini belirtelim: **kitleselllk (kitlesel olma)**.

14.

kitleselleşme, **'sürüleşme**'nin yumuşatılmış bir biçimi olabilir; ne ki, bu, kendisi olmayı, ben'i, **birey'i**, özel'i hiçbir zaman içermez. nasıl içersin ki?

woody allen, ufak tefek biri olduğu için güreş seyreden birine takmamıştır elbette. kabalığın, vahşiliğin, **den-**

Ay da yoktu

Arife Kalender ÖNEL

Tükendi diyor
Tü - ken - di..

Ay yoktu dağlarında hüznün
Tarlası yanıyordu
Komşumuzun
Asma yapraklarına dürülü
Elleri yanıyordu..
Kolunu makina kesmiş
Bir işçinin
Kanı
yordu...

Çiçekçiliğe başladım
Ölümlere sattım karanfili
Ve aşklara gül sattım
Ateşleri
Boynuma yılan ışıltısı dolanan
Telaşlara...

Tüm çiçekçiler hemşerimdir
Ömrümüz pupayelken
Ekmek izini sürerken
Reklâmlar bize
Sayılar bizi çoğaltır
Numaram var kütükte
(Sonra bir sürü işlem)

Tükendi

Çoğalt
Yoğalt
Isıt

Bak çocuklar
Bir deri bir kemik
Aysız geceler
Ve atariden

gesizliğin, sanatsızlığın, şiirsizliğin, düşüncesizliğin, sorumsuzluğun, dilsizliğin,... moda deyişle **'ayılık'**ın altını çiziyor, allen.

toplumsal ve bireysel **üretim - tüketim**in kültür'e yansıyan payı, 'düzey'imizin ölçütüdür. kitap, gazete, dergi tüketimi, okumaya ilişkin eylemin **dönüşümüdür**; bir başka deyişle, üretilenin dönüşmesidir. bu dönüşüm, diyesim, **kültürel dönüşüm**, güreş seyreden biri için dönüşümsüzlüktür; çünkü, güreş seyretmenin dönüştüreceği şey, durağandır, devinimsizdir: sinemaya, tiyatroya yansıyan görselliğin dışındadır. **köleleştirilen** beyinler, **kültürsüzleştirilen** beyinler olarak toplumsal katmanların en büyük kesimini oluşturur; **birey**, kuşatılmış biri olarak duyumsar kendini: hangi birey? elbette, kuşatılma'nın ayrımındaki birey...

sanki, maskeli bir baloda gibiyiz: herkes, hepimiz.

"yüzündeki iğrenç maske düşünce geriye insan kaldı"

shelley, özgürlüğüne kavuşmuş prometheus

15.

şiir, yaşamanın özel dilidir; çünkü, şiir de yaşam da özeldir. şiir, **'maske'**ye dayanmaz; **saydamlığın** ışığıdır; sonsuz tarihin belleğindeki **mezar kazıcının tersinlemesidir**: sahi, mezar kazıcı, neyin kazıcısıdır?

şiir, maskeli baloda, yüzü maskesiz olandır; **insandır şiir**: katışıksızlığın resmi... geriye ne kalır? evet, insansa şiir, geriye **insandışılık** kalır: güreş seyreden birinin düzeyi kalır.

16.

imdi, şu sözcükleri düşünelim: **şiir**; **şair**; **şiir okuru**; **güreş**; **güreşçi**; **güreş seyreden (güreş seyrettirilen** ya da...). ve bu sözcüklerin gösterdiklerini, çağrışımlarını, yaşamsal somutlamadaki yerlerini, izleklerini irdeleyelim.

ilk üç sözcüğün (şiir, şair, şiir okuru) oluşturduğu üçgenin köşelerinde yine aynı sözcükler birebir ilişkinin verilerini sunar bize; benzer birebir ilişkiyi, öteki üç sözcükte (güreş, güreşçi, güreş seyreden / seyrettirilen) de görürüz. şiir, şair, şiir okurundan olmuş üçgen, **'yaşamış olmanın verimini'**n estetize edilmişliğini gösterir; öteki üçgense, güzellikten **yalıtılmış olmanın** durumunu. bir yanda evrensellikle damarlarını genişletip beslenen / besleyen **devingenlik**; öte yanda belli durumlarla tıkanan **durağanlık** vardır. biri, birbirleriyli ilintili olarak üretip dönüştürürken; öteki, bilinçsiz bir tüketimi ve tükenişi sergiler. şiirin ve güreşin mediaları, alanları, uzamları, ortamları, koşulları apayrıdır: **'arkaya dolanıp iki puan almanın'** kültürü ve bu kültürün düzeyi, **ortalama** bir şeyleşmeyle özdeştir; bu özdeşlik, ayrıca, çok kaba çizgileriyle birlikte egemen ideolojinin de çakışma noktalarının yayılımını belirler / gösterir. estetize edilmiş yaşamın ürünleri olan şiir / şair / şiir okuru, **başkaldırı - başkaldıran - başkaldırma** sözcükleriyle **emekyoğun** ilişkinin **düşünsel - üretimsel - dönüşümsel** birebirliğini yoğunlaştırırlar.

woody allen'in sorusu boşuna değil: **'iki puana'** ev **ve 'cumhuriyet altını'** veriliyor. peki, soralım öyleyse: şiire, şaire, şiir okuruna verilen ne?

"içlerindeki vahşet duygusunu yitirmemiş uluslar, eşkıyalarına ve haydutlarına hayranlık duygusu beslerler."

andré malraux

17.

elbette; **'vahşet'** de bir kültür ürünüdür; **yaşama biçimi 'vahşilik'**le beslenmiş bir kültür ürün. böylesi bir yaşama biçiminden kaynaklanan kültürün, **eşkıya** ve **haydutlar** doğuracağı da öylesine doğaldır, kaçınılmazdır. **insanlaşamamış vahşilik**, vahşet duygusunu bir **afra - tafra** boyutuna yükselterek **safra**'sından bir **beyin**mişçesine onurlanır: haydutlar ve eşkıyalar, işte böyle bir **onurdan** beslenirler.

eşkıyalık ve haydutluk gibi **altkültür** ürünü olan olguların bir de **devlet**in **ideolojik aygıtlarıyla** beslenip desteklenmesi durumunda ortaya çıkan / çıkarılan 'düzey'i düşünelim: sıradanlığın ortalaması, sıradışı olanı kuşatmıştır; uygarlaşamamışlık, yerini **'ilkellik'**le pekiştirmiştir; **yazılı** olan değil, **sözel** olan egemendir: böylelikle, **söyleyen**'in etken / ettirgen yapısı, **söylenen**'in edilgenliğiyle **günübirlik** ve **gelgeç** bir opportunisme kaymış / kaydırılmış olur. bu durumda: 1.000.000.000.- (yazıyla bir milyar), sizin olabilir, telefonlar kilitlenebilir; otomobil reklâmındaki sütun bacaklı **'yavru'**, **'bu da sizin'** söylemiyle nesnelleştirilerek nesnelleştirilmiş olana sunulur; daha beyaz yıkamak için **'yeni'** ve **'ultra'** sözcükleriyle çamaşırlardan önce beyinler yıkanır; işaret parmağının yerini alan **kalem**, yazma eyleminden soyutlanarak sözel'in **aksesuar'ı** durumuna indirgenir; demokratlaşmayı beceremeyen, demokratları becermeye çalışır: becerir de; çünkü, herkes, kendini çağ atlamış sayar; **fifty fifty** bir yarı yarıyalık, ortalamanın 49'a 51'lik bölüşümü(!)nü **'allah'ın ipi'**yle sağlamlaştırmıştır...

imdi, nelere ve kimlere karşı hayranlık duygusu beslediğimiz daha iyi anlaşılıyor: **trivial'ın** kuşatması altındayız.

18.

kalıt, salih paşa'yı boğmak için kullanılan kuyu ipi'yle birlikte allah'ın ipi'dir. erk ve yetke, sırça sarayın fildişi kulesinde **dama talimleri** yaparken **tarih baba**, belleğindeki **dördüncü maymun'u** eğitmeye çalışmaktadır. unutmayalım: dördüncü maymun, belleği unutmakla sakatlanmış / sayrılanmış kitleselleşmiş **insandır; dergi** yöneten, şiir seçen; ama, şiirden anlamayan**dır**...

ps: **albert camus**'yü dinleyelim bir de; **şöyle diyor camus: "bir insan, söyledikleri denil söylemedikleriyle de insanlaşır."** insanlaşmaya devam öyleyse.●

"poyraz köyünden köy enstitülerine" nedeniyle:

ne desem, nasıl desem nazif evren'e

● Mehmet Cimi

O yıllar köylerimizde ölümlerle doğumlar birbirini kovalardı. Daha yaşamı tanımadan bilinmez nedenler yüzünden ölüp giderdi çocuklar.

Salihli'nin Yukarıpoyraz köyünde Ahmet Hoca'nın çocuğunun biri ölürken, bir yenisi doğmuştu. Ölenin adı Nazif'ti. Yeni doğana da Nazif dediler. Üstelik elde önceki için çıkartılmış bir de kafakâğıdı (nüfus cüzdanı) var. Onu; bu Nazif taşır, olur biter. 'Eğer işin ayırdına varırsa ilerde; sorup öğrensin doğrusunu' derler.

Düşündükleri gibi olur sonunda. Nazif'in bu konuyu sorup öğreneceği günler gelir çatar. Soracaktır ya bu kez de ne ana vardır ortada, ne baba. Nenesine:

"Nene, ben hangi ayın hangi gününde doğdum?" der. Nenesinin:

"Sen Kasapkızı'nın kocaya kaçtığı gün doğdun." diye verdiği yanıt hesabı doğrultmasına yetmez Nazif Evren'in.

Ne ki yazdığı bir mektupla, "Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine" adlı o güzel yapıtında kabullendiği bir şey var. O da: "Keçiyolu, köyyolu, staplize, asfalt derken kendimi yaşam yolculuğunun 82. kilometre taşının yanında buluverdim. Orada yaşamımın gerilerine doğru bakıp, usumda yer etmiş anılardan bir demet sunmağa çalıştım bu yapıtta." diyecektir bizlere.

Balkan, 1. Dünya ve Kurtuluş Savaşından sağ çıkmış öğretmenlerin elinde öğretmenliğe hazırlanırken 0; köylerde verilecek hizmetin yüceliğiyle şekillendi.

1931'de İzmir Erkek Öğretmen Okulunu bitirdi. Köyde çalışmak istiyordu, başvurusunu yaptı. O günün koşullarında maaş ödemede aşılması zor birtakım nedenlerden bu isteği yerine getirilemedi. Kasabaya verildi. Orada yedi buçuk yıl çalıştı. Çalışmayı düşlediği yerden ayrıydı. her anımsayışında 'nasıl olacak oraların hali?' der, sonra kekik gelip otururdu usuna. Köylümüzün yaşamıyla kekiğinkinde bir benzerlik bulur, düşlere dalardı.. Yaz geçer, bahar, güz geçer de üstünden ne bir damla su dökeriz köküne, ne de toprağını kabartırız şöyle bir. Bir yandan koyun, keçi; öbür yandan börtü böcek kemirir. Kavurucu sıcaklar, acılı soğuklar canına okur da 'gık'ı çıkmaz zavallıcığın. O tüm bu olumsuzluklara karşın gene de ayakta durmaya çabalardı.

Yetişmesinde katkımız olmayan bu bitkiyi biz; etimize, aşımıza, tarhana ve turşumuza katar, bazen de kaynatıp içmesini bilirdik ancak.

Köylümüzün durumu da böyle değil miydi? Onun sorunlarına eğilip kaçımız hizmetine koşabiliyordu? Onu; "askersin gel" bir de "vergini ver" derken hatırlamıyor muyduk?

Nazif Evren, kasaba hizmetinden sonra Gazi Eğitim Enstitüsünün Eğitbilim Bölümüne girdi. Orada Fuat Baymur'un aracılığıyla ders öğretmenlerinin dışında Y. Kemal Beyatlı, Ercüment Ekrem Talu, İ. Hakkı Tonguç, Hürrem Arman, M. Rauf İnan vb. kişileri tanıma olanağını buldu. kendisi her ne kadar köyden geliyorsa da, köyün ve köylünün sorunlarını daha bir yakından tanıma isteğiyle doluydu.

Bir gün Tonguç'un aralıksız iki saat süren konuşmasından sonra köy toplumunun ancak eğitim yoluyla kalkınabileceğine olan inancı kökleşti içinde. İçi ısındı yeni baştan.

Eğitim Enstitüsünden sonra atandığı İlköğretim Müfettişliği uzun sürmedi. Onu Savaştepe'de açılan Eğitmen Kursu Şefliği, oradan da Çifteler Köy Enstitüsü meslek dersleri öğretmenliğiyle Eğitimbaşılığı bekliyordu. Kendi tanımıyla anmak gerekirse; Çifteler'de iyice öğretmenliği pişiren Evren, öğrendiklerini bu kez 1944'ün ortalarından sonra yeni kurulmakta olan Dicle Köy Enstitüsünde uygulamaya koyacaktı.

Enstitünün yerini Nazif Evren'in ne görmüşlüğü, ne de duymuşluğu vardı. Ergani yakınlarındaki bu yeri Hasan Ağa'yla, bir de yılda zorunlu iki gün konaklayan göçerler biliyordu. Orası Zülküf Dağından süzülüp Hoşot ovasının başında oluşan su gözesinin bulunduğu yerdi. Yıllar yılı sineği ve batağıyla yalnızlığını yaşıyordu hep. Hasan Ağa'nın dikip, tepeleri kelleşmiş dut ağaçlarının dışında insan eli değmiş pek bir şey yoktu görünürde..

Nazif Evren, işte burayı; Van, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Siirt, Urfa illerinin o güne dek adını sanını bilmediğimiz, daha kim bilir kaç yıl bilemiyeceğimiz köylerinden gelecek çocuklarıyla yurt tutup; okuma yazmada olduğu gibi, yaşamı hakça bölüşmekten yoksun insanını eğitim öğretim çarkından geçirerek; insan olma, ulus olma yolunda verilecek savaşın gerçek Kuvayı Milliyecilerinden biri olacaktı...

Buralarda çalışmak her yiğidin harcı değildi. Eleman bulmada güçlük vardı. Hem de nasıl? Çalışanlarınsa ne yan ödemeleri, ne de teminindeki güçlük zamları vardı. bu tanımdan sonra ister istemez son yıllarda hangi ölçüte dayandığı bir türlü anlaşılmayan "yılın öğretmeni" uygulayıcılarının kendilerine gelip: "Bizim yaptığımız da iş mi yahu?" diyeceği günü beklemek elden gelmiyor doğrusu...

Kazma vurulmuştu yere, hem de bir güzel derine. Dönüşü yoktu bunun. Evren'in yıllardır özlemini çektikleri gayri düş olmaktan çıkıyordu işte. Öğrencileriyse üçer, beşer gelmeye başlamıştı bile...

Bir sabah çevreyi gözden geçiriyordu ki Erganî istasyonunda trenden inip, fistana benzer giysiler içinde başları açık birkaç çocuğun Enstitüye doğru geldiklerini gördü. Bunlar yaklaşıp ellerindeki Milli Eğitim Müdürlüğünden almış oldukları zarfı ona uzattılar. Zarfı açıp, adlarını okuyordu ki Evren; çocuklardan biri gruptan ayrılıp inşaattan kalma taş

yığınının arkasına çömeldi. Beyaz fistanıyla çevresini örtüp, tuvalet işini oracıkta bitiriverdi. Yadırgamayla yadırgamama arasında ikircikli kaldı. Doğrusu zordu işi Evren'in. Ama varsın olsundu; bunların üstesinden gelecekti. Asıl anlamlı olanı da böylesi değil miydi?

Enstitüyle Ergani istasyonunu birbirine bağlayan bir yerde tarla vardı. Yazın anız olduğundan ulaşım zar zor yapılabiliyor, kış gelince geçmek olası değildi. Buradan kamyonun geçebileceği kadar bir yola gereksinim vardı. Acaba ne yapmalıydı? Bir ara tarla sahiplerini aradıysa da onları bulamamıştı. derken tarlanın kıyısına taş, kum döktürdü. Görünürde gene kimsecikler yoktu. İpler çekilip kamyonun geçebileceği bir arnavut kaldırımına başlanınca üşüşüverdi köylüler. Bu durumu gören Evren, 'bakalım bunun sonu nereyle varır?' diye meraklanmaya başladı.

Köylüler devinimli, konuşmalar Kürtçe olduğundan konuşulanları anlayamıyordu. Yaklaşıp selâm verdi. Bir yolunu bulup bu kez de o konuşmaya başladı:

"Komşular, bakın bu okulda üç yüz elli çocuğunuz okuyor. Biz bunların her şeyini Diyarbakır'dan, Ergani'den getirirken sizin tarlanızdan geçiyoruz. Hem siz bu tarlaya buğday ekmişsiniz. Size büyük zararımız dokunuyor. Şuradan bir araba geçecek kadar yol verin, arazinizin bedelini ödeyelim.."

Köylülerin yanıtıysa:

"Müdür beg, sen delisen. Sen kimin için çalışırsan? Bu çocuklar kimindir? Sana ve senin okuluna canımız kurban, gözümüz üstüne..."

Enstitüde derslikler, evler, alanlar lüks ve gemici fenerleriyle aydınlatılıyordu. Bakanlık askeri idareden 18 kilovatlık bir elektrik motoru göndermiş, ancak montajı yapılamamıştı. Bunun montajını 25.000 TL. ye yapmak isteyen adamlar işaret bekliyordu. Tonguç, Dicle'ye uğradığında konu kendisine açılmış, o da: "Bir adam gönderirim." demişti.

Her gün olduğu gibi o gün de erkenden kalkıp Enstitünün çevresini dolaşıyordu Evren. Bir yabancının Enstitüye doğru ilerlediğine ilişti gözü. Acaba gelen kimdi, neciydi? Evren'e yaklaşınca:

"Hasanoğlan'dan geliyorum. adım, Hasan Gülel. Enstitünüzün elektrik sorunu varmış," deyince, işin iç yüzü aydınlanmıştı.

O işi bu delikanlının çözümleyebileceğine inanası gelmedi Evren'in. Bunu gönderenin Tonguç, olduğunu anımsayınca 'dur bakalım' demekten alamadı kendini.

Öğrenci Başkanını çağırıp, gelen konuğu dinlenmesi için gerekli önlemin alınmasını istedi. Aradan üç saat ya geçti, ya geçmedi; elinde gerekli araç gereç listesiyle yeniden karşısında buldu Hasan'ı.

İstenilenlerden; direkler dışında kalanlar kısa zamanda yerine getirildi. Elverişli direk bulunması geciktiyse de onlar da bulunmuştu sonunda. İş sınıfından kendisine verilen bir ekiple on gün içinde yaparak yaşayarak Enstitünün elektrik işi devlete fazlaca yük olmadan dört bin liralık bir harcamayla çözümlenmiş oldu.

İş başarmanın erinci yanında, bir bayram yaşanıyordu Enstitüde. İşte Hasan Gülel de tüm öğrencilerin sevgilisi oluverdi böylece. Bundan böyle adı kolay kolay silinmeyecekti belleklerden...

Enstitünün işleyişinde kamyonun payı yatsınamazdı.

kış bir alkış mıydı

İlyas TUNÇ

teneke sobalar mı
kar mı
üşütürdü ellerimi
günlerin ilmeğini
kaçıran annem
hüzün taşırken hırkalara
biçilen kefendi damlara
kış
bir alkış mıydı
kardan adamlara

Ona büyük gereksinim vardı. Onun yokluğu sıkıntıya yol açardı. Durum böyleyken Bakanlıktan bir tel buyruğu aldı Evren. Buyrukta: "Diyarbakır'daki köy okullarının yapımında kullanılmak üzere kamyonu on beş gün süreyle Diyarbakır Valiliği emrine veriniz." deniliyordu.

Onu alınca darlanmış, ne yapacağını düşünmeye durmuştu. Buyruk yukarıdandı. 'Doğruyu bugün söylemezsem ne zaman söylerim? Bu da o zaman neye yarar?' diye geçirdi içinden. Bakanlığa: "Bu enstitüde kamyona olan ihtiyaç müdürden daha fazladır' demekten çekinmedi.

Bir gün Dicle'ye yolu düştü Yücel'in. Yanında Tonguç da vardı. Yörede göze görünür yerleri sordu Evren'e. O da yanıtladı. Köy yolundan bir devecinin eşeğinin ardından ağzında uzun havasıyla Gerven ovasına doğru yol aldığı görüldü. Tonguç'a dönüp:

"Bu Enstitüye birkaç deve alsak mı?" dedi. Tonguç bu sorunun yanıtını vermeden Evren,

"Olmaz efendim, ayağımızı ona uydururuz diye korkarım," deyiverdi.

Yücel, sessiz kaldı. Enstitünün bahçesini, işlik ve dersliklerini gezdi. Öğrencileri büyük bir devinim içinde buldu. Onlara sorduğu sorulara aldığı yanıtlar kendisini gönendirdi. Enstitüden ayrılırken, Evren'in koluna girip:

"Deveyi istememekte haklısın" deyip, Diyarbakır'a varır varmaz da Enstitüye ilişkin görüşlerini telle: "Enstitüde geçirdiğim birkaç saat bende unutulmaz hatıralar bıraktı. Bugün elinizde öğrenci olarak bulunan çocuklarımızın köylerine nasıl bir inançla döneceklerini şimdiden düşünebiliyor ve elde edecekleri başarıların büyüklüğünü hesaplayarak bahtiyar oluyorum." demekten kendini alamadı.

Nazif Evren'in o özverili çalışmaları boşa gitmedi elbet. Görev ateşini tutuşturup ülke hizmetine sunduğu o çocuklar; Enstitüye hangi koşullarda gelip, nasıl yetiştiklerini unutmadıkları gibi kendilerine umut bağlayan müdür ve öğretmenlerine layık olmayı ilke edindiklerinin az çok tanığıyız.

Nice güzel sözler gün gelir unutulur, ondan bir daha yararlanılmaz. Kalıcı olanı; bunları gelecek kuşaklara yazılı olarak bırakabilmektir. "Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine" (*) diyerek, doğru olanı yaptı Nazif Evren. Eline yüreğine sağlık demekten öte, ne diyebilirim ona? ●

(*) Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine, Gündoğan Yayınları, 1992, - Adakale Sk. 25 / 37 Kızılay / ANKARA

trabzonlu halk şairi hikmeti: subutay hikmet karahasanoğlu

● Mustafa DUMAN

Subutay Hikmet Karahasanoğlu'nu edebiyat dünyası şair olarak ve bugüne kadar yayımladığı 7 şiir kitabı ile tanımaktadır. Biz burada subutay Hikmet Karahasanoğlu'nun çok az bilinen bir yönünü, halk şairliğini anlatacağız ve halk şiiri tarzında yazdığı şiirlerden örnekler vereceğiz.

Subutay Hikmet Karahasanoğlu 1925 yılında, Trabzon'da, Kavak meydanı Mahallesi'nde doğdu. 1936 yılında İskenderpaşa İlkokulu'nu, 1942 yılında Trabzon Lisesi'ni, 1946 yılında da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Bir süre hakimlik yaptı. Daha sonra Trabzon'da avukatlık yaptı. 1970 yılından beri İstanbul'da yaşamaktadır. Subutay Hikmet Karahasanoğlu bugüne kadar çeşitli dergilerde şiirlerini yayımladı. **Saçak** adlı şiir dergisini 1976 - 1980 yılları arasında 29 sayı çıkardı. Subutay Hikmet Karahasanoğlu'nun bugüne kadar yayımlanan şiir kitapları şunlardır: **Hepsibir** (1968), **Dünyanın Tadı** (1969), **Gece Aydınlığı** (1969), **Ateş Çiçeği** (1976), **Zaman Boyutu** (1985), **Bir Kuşun İki Kanadı** (1988), **Nasrettin Hoca** (1988) (1).

Subutay Hikmet Karahasanoğlu 1987 yılından beri yeni bir dalda, halk şiiri alanında görülmeye başladı. İstanbul'da **Tarla** ve **Surdışı Bakırköy** dergileriyle Gümüşhane'de **Gökkuşağı** gazetesinde yayınlanan şiirleri hece ölçüsünün 7 ve 11 li kalıplarıyla yazılmış koşma tarzında şiirlerdir. Tür olarak güzelleme, semai ve ilâhi türlerine uymaktadırlar. Karahasanoğlu bu şiirlerinde HİKMETİ mahlasını kullanmaktadır. Şiirlerin konuları genellikle tasavvuf konularıdır. Ladini konulara değindiği şiirleri de vardır. Fakat kendi düşüncelerini aktardığı dini konulu şiirleri çoğunluktadır. Hikmeti'nin şiirlerinden bir seçme sunuyoruz:

1. beni

Pamuk gibi oldu saçım
Kahi tokum kahi açım
Merhametine muhtacım
Kayır beni kayır beni

Kemik ayrılacak etten
Dünya incelendi hepten
Bir tek olsa eğri çöpten
Ayır beni ayır beni

Ademden gelmedir soyum
Pir olsam da yine toyum
Isınıverince suyum
Divanına çağır beni.

2. ben seninle başedemem

Gönül gel yakarnı bırak
Ben seninle başedemem
Ne hallere düşürdün bak
Ben seninle başedemem

İnce camsın kırılırsın
Coşar coşar durulursun
Her güzele vurulursun
Ben seninle başedemem

Karun'dan daha zenginsin
Enginsin gönül enginsin
Koçyiğitlerin dengisin
Ben seninle başedemem

Dünyamı kıldın harabe
Çevirdin kara türabe
HİKMETİ'ye garezin ne
Ben seninle başedemem.

3. suçlu benim

Bu gözlerim uyumuşsa
Adım kötü duyulmuşsa
Ya Muhammed - İsa, Musa
Suçlu benim suçlu benim

Bir kardeşin açsa eğer
Tok olmuşsun neye değer
Nefis gayre bühtan eder
Suçlu benim suçlu benim

O dediğin melun şeytan
Olamazdı bana sultan
Davacı değilim ondan
Suçlu benim suçlu benim

Der HİKMETİ tövbe eyle
Her saniye yüz bin kere
Arama suçlu beyhude
Suçlu benim suçlu benim.

4. ne denir?

Sabah onbirde uyanır
Aynaya karşı boyanır
Elif görse mertek sanır
Ne denir buna ne denir

Erik yemeye çık duta
Ellerinle tuta tuta
Çürük dal görünce buda
Yeşerir gene yeşerir

Bir gül var mıdır solmasın
Çukur var mıdır dolmasın
Candan büyük borç olmasın
Ödenir o da ödenir

Kurt ile kuzu barışık
İyiyle kötü karışık
Sırat üstünde sıkışıp
Elenir o da elenir

HİKMETİ sözü hak söyle
Sağa sola çatma böyle
Asırlardan sonra bile
Söylenir adın söylenir.

5. seni gördüm

Kadir mevlam gözüm açtım
Seni gördüm seni gördüm
Yüce Mevlam gözüm yumdum
Seni gördüm seni gördüm

Gökte kuşlarla yarıştım
Çoluk çocuğa karıştım
Küsülerimle barıştım
Seni gördüm seni gördüm

Hemi yazda hemi güzde
Hem yokuşta hem de düzde
Hem gecede hem gündüzde
Seni gördüm seni gördüm

Yağışta da kurakta da
Seferde de durakta da
Yakında da ırakta da
Seni gördüm seni gördüm

HİKMETİ der haktır sözüm
Gün gelir kül olur közüm
Kendi kendine der özüm
Seni gördüm seni gördüm.

6. güzelleme

Ölüm ölüm dedikleri nedir ki
Bir kaç tahta iri bir taş bir selvi
Has bahçemde büyüttüğüm nergisi
Korkarım ki deremeden giderim

Binbir cilve edasında sözünde
Kara kara benleri var yüzünde
Nice mana saklanmıştır gözünde
Korkarım ki göremeden giderim

Kudret kaleminden kara kaşları
Onyedi onsekiz oldu yaşları
Örgü örgü bellerinde saçları
Korkarım ki çözemeden giderim

Firak ateşinde dayanmaz yürek
Hüsnünü hayalde düşte görerek
Seni vasfedecek mısralar gerek
Korkarım ki düzemeden giderim.

7. koru beni

Saldın beni bu dünyaya
Kalmayım yollarda yaya
Başım vurmadan kayaya
Yüce Tanrı koru beni

Ne olduğumu bileyim
Haram lokma yemiyeyim
Anaya off demiyeyim
Yüce Tanrı koru beni

Mala mülke tapmayayım
Kula kulluk yapmayayım
Yanlış yola sapmayayım
Yüce Tanrı koru beni

Şeytanlar arttı bu sıra
Kabahatım sıra sıra
Büyükler bakmaz kusura
Yüce Tanrı koru beni

Bu sözleri der HİKMETİ
Kimi doğru kimi eğri
Her ne yapsan vardır yeri
Yüce Tanrı koru beni.

8. yunus'u görürsün

Bir çiçek açar dalında
Rengi şafağın alında
Sevgi çiçeği balında
Tat bak Yunus'u görürsün

Zakirlerin zikirinde
Ariflerin fikirinde
Ganisinde fakirinde
Git bak Yunus'u görürsün

Celaleddin Mevlana'da
Fisebillah nirvanada
Tohumda toprak ana'da
Bir bak Yunus'u görürsün

Muhammed'e sevgisinde
Anadolu ezgisinde
İlahilerin sesinde
Dinle Yunus'u görürsün

HİKMETİ der ki ben buyum
Değişmez sevmektir huyum
Baştan ayağa doluyum
Aç bak Yunus'u görürsün. (2)

9. ben muhabbet hastasıyım

Kimi düşer Hak yoluna
Kimi olur ehl-i takva
Benim halim daha başka
Ben muhabbet hastasıyım
Ne hanım var ne sarayım
Uçan kuşlardan sorayım
Gideyim dosta varayım
Ben muhabbet hastasıyım
Kimi yolcu kimi hancı
Kimi dost kimi yabancı
Bulunmaz derdim ilacı
Ben muhabbet hastasıyım

Kimi attar kimi bezzaz
İşte üzüm işte pekmez
Ban sevgili gerekmez
Ben muhabbet hastasıyım

Yazıların yazar katip
Kimi imam kimi hatip
Bana çağırmayın tabip
Ben muhabbet hastasıyım.

10. göster bana

Yüce Mevla göster bana
Güzel nurunu nurunu
Yıka beni günahlardan
Olam durunu durunu

Ademoğlu işler işler
Keskin tırnak sivri dişler
Nice bozulmuş gidişler
Düzelt kulunu kulunu

Ona çoktur sana azdır
Kuyuyu boyunca kazdır
Kimi tavuk kimi kazdır
Yolam tüyünü tüyünü

Değirmenci suyun bağlar
Kimi güler kimi ağlar
Aradaki karlı dağlar
Kapar yolunu yolunu

HİKMETİ der bu söz haktır
Kitap açtır fala baktır
Olacaklar olacaktır
Bekle gününü gününü.

---

1) Subutay Hikmet Karahasanoğlu'nun yaşamı ve sanatı hakkında daha fazla bilgi için Bkz: "60. Yaş Subutay Hikmet Karahasanoğlu", **Karadeniz Özel sayı**: I ve II, 7 ve 21 Şubat 1985, Trabzon; Ali Mustafa (Topuz), "Şiirde 40 Yıllık Birikim: Subutay Hikmet", **Kuzey Haber** 21 Ağustos 1985, Trabzon; Ali Mustafa (Topuz), "Arayışların Şairi Subutay Hikmet Karahasanoğlu", **Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi,** Sayı: 13, s. 8-9

2) Subutay Hikmet Karahasanoğlu'nun bu şiiri ilk kez burada yayınlanıyor.

dün sabah deniz kıyısında

● Tansu BELE

Dün sabah deniz, Çanakkale Boğazı'nın sonsuzluğa açılan çıkış kapısından, doludizgin ve başıboş fırlayıp bir an önce kaçma çabasıyla çırpınan, oysa iki kıyının karşılıklı somut baskısıyla, gerçeğin zorunlu ve düzenli akışına bağlanmış bir düşe benziyordu. Durmadan, bıkıp usanmadan kendine bir çıkış, bir kurtuluş, bir gerçekdışı gerçekleşme noktası arayan bir düş: Sonsuza dönüşeceği o yere ulaşmaya çalışan... Vargücüyle!

Deniz dün sabah tam benim sevdiğim gibiydi. O her zaman böyle olmaz. En uzak aranışlara, en olağandışı düş kurgulamalarına kendini böylesine adamış, her iki kara kütlesinin yoğun dayanışmasından kurtulmaya böylesine istekli, her türlü bağımlılık zincirini koparmaya böylesine can atan biçiminde göremem onu. Toprağın bütün somutluğundan kurtulmuş bir bulut gibi özgürlüğe kavuşacağı o yerde, düşünemem...

Oysa dün sabah bambaşkaydı o, kendinde değildi sanki. Esrik v e çılgındı: Fırlatıp atıyordu dalgalarının upuzun kollarını, şahlanan yumruklarını Boğaz'ın Ege'ye, açık denize çevrik ağzından dışarı... Çıkmak için, çıkmak için! Titretiyordu çılgın, olanaksız arzusunun içten ve taşkın esintisinin kırbacıyla beni. Kıyıda, sıcacık kumların güvenliği üstünde devinimsiz oturmuş onu izlerken ürperiyordum. Denizin o uzak, aykırı esintisiyle ürperiyordu tenim. Oysa gövdeme sımsıkı dolanmış, bulaşmış toprağın karşı konulmaz, yumuşacık, uysal ve ağırbaşlı gücü öylesine baskındı ki! Vargücümle bağlıydım ona. Bağımlıydım. Denizin, beni bilinmezin koynuna, sonsuzluğuna çeken dayanılmaz çağrısı karşısında yüreğim, hemen oracıkta toprağın güven dolu göğsüne kök salmak isteğiyle ne yaptığını bilmez bir durumdaydı. Bir yandan sonsuzun çağrısını duyarak ürperen tenimi bir an önce susturmak, yatıştırmak istercesine, kumların güvencesine gömülen bir tohum olmak istiyordum. Tıpkı bir kaç yıl öncesine dek bu kumsalı kaplayan çam ağaçlarının tohumları gibi. Oysa artık bir tanesi bile yoktu o ağaçların, yokolmuşlardı. Onların yerine, kumların üstünde koşup oynayan, yatıp güneşlenen çocuklar vardı şimdi: Ağaçların sökülüp atılmış köklerinin yerinde, Güzelyalı'ya ta uzaklardan gelmiş yabancı çocuklar... Bir öğrenci kampının ve motelinin konukları. Motelin hemen yanıbaşında biryerde, kumlara çekilip, ters çevrilip bırakılmış bir sandalın dibinde, elimde günlük gazeteler, öylece oturmaktaydım. Tıpkı o sandal eskisi gibi bezgin ve yorgun. Oysa ayaklarımın az ötesinden deniz koşuyordu. Koşarak gidiyordu. Gidişi, direnemediğim çekiciliğiyle hâlâ çekiyordu beni, öbür yandan da ikirciklenmekten kendimi alıkoyamıyordum.

Başımı denizin dört nala koşusundan bir an çevirdim: Kumsaldaki çocuklara baktım. Benim duyup da katılamadığım o çağrıya, acaba kulak veren var mıydı aralarında? O sesin, gerçeküstü bir düşe dönüştüğü o yere varma isteğiyle çırpınan çığlığını duyup da baştan çıkarak onun peşine düşmeye kalkışan biri, var mıydı? Bu düşün kışkırtıcılığıyla kendini denizin sonsuzluğuna bırakabilen. Dikkatle gözledim onları. Böyle, benim gibi yorgun olmayıp da, tersine güçlü kuvvetli olup bu düşe kapılan genç birini görmek istedim, göremedim. Yoktu! Gençlerin hiçbirinde, denizin uçarı hırçınlığına, sabahın kumsalla uyumlu güvencesi içindeki mutlu bedenlerini bırakacak gözüpeklik yoktu. Denizin, bir düş sınırsızlığında yitip giden esnek ve dalgalı, başdöndürücü çarpıcılığına... Görmüyorlardı bile onu.

Oysa, artık gitgide ağırlaşan, atılım gücünü yitirmiş bedenime karşın ben gördüm: Deniz, bir düş denli olasıydı dün sabah... Çünkü bir düş denli gündelik, sıradan, akıcı olan ve yitip giden gerçeğin ta kendisiydi. Ama yine gördüm ki, kıyıda, kumsalın ve toprağın mutluluğunu, duragan değişmezliğini yavaş yavaş doldurmakta ve paylaşmakta olanlar için hiçbir çekiciliği yoktu.Nasıl olsun? O,herzaman değişimden yana olan bir başkaldırandı: Sonsuzu duraganlıkta bulanlar için tutunacak dal olamazdı.

Ansızın bir martı havalandı önümden: Islak kumların kıyısında seke yürüye, bana sezdirmeden denizle arama girmiş... Denizin taşkın öfkesiyle benim ürkek devinimsizliğim arasındaki bağlantıyı ikiye biçti, koparıp atıverdi, zıtlaştığı, ters düştüğü noktadan... Deniz kaydı. Kaydı kaydı... Uzaklaştı tenimden. Bıraktı beri.Gökyüzünden geçip giden bir yağmur bulutu gibi sıyrıldı, yığıldı kaldı kıyıda kıyıda benden uzak bir yerlerde. Şimdi uzaktan uzağa, dağılmış bir bulut yığınını andırıyordu gerçekten de.Bir an, bir hayal olduğunu bile sandım az önce gördüklerimin ya da parçalanıp toprağın katı gerçeği üstüne yağan gerçek bir bulut olduğunu. Bu darmadağın bulut kümesinden kopan bir parcanınsa, denizin kuma çarptığı yakın bir çizgiye düştüğüne tanık oldum. Gözlerimi kısarak baktım ona, gerçek olup olmadığını sınarcasına: Bulut, denizin hırçın atılımını örten, gizleyen bir perde, dahası sarınıp ardına gizlendiği bir usluluk, uyum giysisi gibi girmişti aramıza. Denizin,kural tanımaz, asi çocuk yüzünü, güneşin giderek daha sıkça sorgulamaya başlayan yetkeci gözlerinden kaçırıp gizlemek istercesine.

Bulut sardı denizi. Büyüyüp çoğaldı : Gitgide, kıyıda adım adım ilerledikçe yayılan, kıyı çizgisinin uzaklığı boyunca ilerleyen kıpırtılı bir duvara dönüştü. Güneşin sorgulayan ve eleyen bakışları yükseldikçe yükselmekteydi gökte: Bu bakışların deliciliği altında, denizden kumsala yayılan devingen bulutun açıkça saydamlaşan buğulaşmasını bir süre

şaşırarak izledim. Yavaş yavaş canlanıp ayaklanarak buğunun saydamlığına dalıp çıkmaya başlayan çocukları izlemeye koyuldum yeniden. Çocuklar, denizin uysallık perdesi altında ustaca gizleyerek kıyıya saldığı bu söz dinleyen pembe yanaklı uslu çocuk yüzünün yeni, bambaşka düşü içinde bağrışa çığrışa, bir görünüp bir yitiyorlardı. Saydam buğu, bir renklenip bir ışıklanıyor, bir köpürüp bir kararıyordu. Saydam buğu, şimdi patlayıp sönen, havalara sıçrayıp toprağa dökülen bir 'sonsuz sayıdaki su damlacıkları toplamı'ydı. Dev bir küçücük bin parçaya bölünmüş damlalar toplamı:Damlalar toplanıp bölünüyor, toplanıp bölünüyordu. Kopmuş dağılmış çocuk sevinçlerine, gülüşlerine, seslerine, yüzlerine, renklerine, bedenlerine, çekişmelerine, koşuşmalarına, giysilerine, devinimlerine, kokularına, şakalarına, oyunlarına, kavgalarına dönüşüyordu. şimdi deniz, artık karaya vurmuş kocaman, ölü bir balıktı: Çocuklar, toprağın fırlattığı taşlar gibi saldırıyorlardı ona, saplanıyorlardı saydamlığına renklenerek, biçimlenerek, seslenerek... Öyle bir an geldi ve çocuklar, deniz ve toprak, kumlarda öylesine birbirine girip karıştılar ki, benim de düşüncelerim karıştı sanki. Onlara bakarken, hangisinin hangisi olduğunu anlayamaz duruma geldim. Bakmak istemedim artık esrikliği bütünüyle bırakıp gitmişti beni, ne yapacağımı bilemiyordum.

Ben böyle karmaşık duygularla bocalarken, ansızın saydam bulut kümesini devindiren renk ve ses cümbüşünden birtakım gölgeler sıyrıldı, koptu. Bana doğru gelmekteydiler, gözlerime inanamadım. Yaklaşan gölgelerin birtakım büyük insan, daha doğrusu kadın biçimlerine dönüşmesiyle, bu görüntüleri de denizin düşsel oynaklığımın yeni bir oyunu sandım. Oysa hayır: bana doğru gelenler gerçekten de kadın biçimlerine dönüşmüş gerçek görüntülerdi. Üstelik de sanki bir yerlerden tanıdık birtakım yüzleri olan kadın görünümleri. Yoksa tanıyor muydum onları?

Yaklaşan kadın kalabalığının içinde yürüyenlerden biri, özellikle iyice bildiğim bir yüzü öylesine andırıyordu ki büsbütün şaşırdım. Bir süre dağınık bir bilinçle baktım o yüze: hem kesinlikle tanıdığımı, hem de nerden tanıdığımı bir türlü bilemediğimi sıkıntıyla düşünerek... Yüz, çok yakınından, ta içinden baktığım ve bildiğim için tanıyamadığım bir yüzdü sanki. Adlandıramıyordum... Çünkü dışından ve bir bütün olarak bakmıyordum ona. parça parça bakıyordum. Bir bütünlüğü yoktu benim için. Yüzün, onu adlandırabilmem için bağlı olduğu bedeniyle birlikte o gölge yığını saydamsı buğudan büsbütün sıyrılıp kurtulmasını bekledim öncelikle. Başından ayağa, onu içinde bulunduğu kalabalıktan soyutlarsam kim olduğunu belki çözebilirdim.

Oysa o kadın yüzü, bedeniyle bütünleştikçe çözmeme olanak kalmayan daha karmaşık bir bilmeceye dönüştü. Bu eski püskü, modası geçmiş, bol mayosu genç bedeninden sarkan kadını nerden tanıyordum? Kimdi? Bulamadım.

Kadın, benim tedirginliğimin hiç bilincine varmayarak ayrıldı kalabalıktan. Hızlandı, yanıma geldi. Bana seslendi: "Hey merhaba! sen de daha girmedin, değil mi?" Sesi dik, hırçın, pütür pütür ve kabaydı; yüzünün, neredeyse sevecen bir sokulganlıkla ak - pak parıldayan yumuşak yanaklarına hiç uygun düşmüyordu. Kırmızı bir atkıyla ensesine toplayıp atkuyruğu yaptığı kara, dağınık, düzensiz perçemli saçlarını, basık ve yuvarlak omuzlarında sağa sola savuruyor, tuhaf, lâstik pabuçlu, kısa çarpık bacaklı küçücük ayaklarını kumlarda sürüklüyordu. Tombul beyaz kolunu hızla kaldırıp elini denize doğru sallayarak yeniden hışımla bağırır gibi söylendi: "Girilecek gibi değil ki zaten gene bugün körolasıca!"

Denizin, kıyıda ölü balık gibi sürüklenip duran pembe çocuk yüzlü saydam buğusu iyice silindi, yokoluverdi. Düş bitti. Şimdi, bana seslenen kadının birlikte geldiği kalabalık, denizin ve kumsalın bütün görüntülerini çiğneyip geçmişti... Yanlarında getirdikleri kocaman yaygıyı kumlara sermeye giriştiler. Denizin, kendi gitmiş sert esintisi kalmış dikbaşlılığıyla kavgalaşıp savaşarak! O kadınsa, ellerini beline koyup bana birkaç adım daha yanaştı. "Ben de bayılmıyorum mübareğe" dedi, başını büsbütün havaya dikip kara çatık kaşlarını alacalı bakışlarının üstüne yıktı, ekledi: "Ama İlker'in babasına inat gireceğim. Hem de her gün."

Kadının sözlerinden, anlığıma çarpıp geri gitmeyen tek sözcüğün İLKER olduğunu birden kavradım. Evet İLKER: Dün 'Dedenin Yeri'nde birlikte oturup konuştuğumuz o yaşı küçük kendi büyük delikanlı! Yaşı da, eğitimi de, bilgisi de, görgüsü de küçük, küçücük köy - ya da gecekondu - çocuğu, oysa düşlerinde büyümüş, kocaman adam olmuş İlker... Burda ne işi vardı? Bu, denizin alıp başını gittiği kıyıda ve o denize sövüp sayan garip kadının sözcüklerinin içinde?

Gerçekten de tutarsız bir durumda olmalıydım bu sabah; deniz kafamı allak bullak etmiş ya da aklımı başımdan almış olmalıydı. Yoksa çevremde devinen görüntüler ve seslerle, sözcüklerin ve anlamlarının arasındaki bağlantı kopukluğunu, başka nasıl açıklayabilirdim kendime? Düş bir yana, gerçek bir yana; böylesine birbirinden ayrı iki parçaya bölünebilir miydi dünya?

Birden kendime kızdım. Ne vardı sanki sabah sabah denizin oynak, elde ayakta durmayan, bırakıp giden devingenliğine yüreğimi bunca kaptıracak? Ben bu düşünceler içinde bocalarken, bir yandan da, üstünden gözümü ayırmadığım kadın yine konuşmaya başladı: "İşte yine bırakıp gitti" dedi küskünlükle: "Her yaz olduğu gibi. Bahanesi de hazırdır: para! Oysa yalnızca para için gitmediğini biliyorum. Parası yok elbette, kışın çalışmıyor ki olsun. Ne diyeyim, işte bahçe, işte gazino, işte iş. Ama o tepiyor toprağını. Sevmiyor, istemiyor, beğenmiyor. bir iş iki başlı olmazmış ona göre. Sanki baş olmasını bildi de, babası onu itti... Hah, babası olmazsa biz ölürüz ama gel de buna anlat."

Elleri belinde, öylece denizle arama dikilmiş, kendisiyle konuşur gibi hızlı hızlı sıralıyordu sözlerini. Eğer güneş ışıkları, yırtıp attıkları saydam buğunun boşluğuna artık iyice yerleşerek, bu kırgın sesin tırmalayan öfkesini kaldırıp, denizin leke leke morlaşan belirsizliğine vurmasalardı, ben onun denizden sözettiğini sanmayı sürdürecektim. Tam da: "Denize güvenilir mi? Ne zaman ne yapacağı belli mi olur?" diyecektim ki, İLKER sözcüğü anlığımın içinde dönüp dolaşıp yemyeşil çam ağaçlı, renk renk bol çiçekli düş güzeli bir bahçenin ortasına gidip oturdu. Serin, aydınlık, duru mavi gözleriyle bana bakmaya başladı. Öte yandan da, yusyuvarlak, tostoparlak dedesinin, çiçek öbekleri içinde, bulutlara girip çıkan ay gibi görünüp yitmesini izliyordu. O bahçenin içinde oylumlanmış görüntüleriyle, ikisi de geceyi bütünleyen yıldızlara benziyorlardı: Gece nasıl aysız ve yıldızsız düşünülemezse, ona gece denemez-

se, o bahçe de onlarsız olamazdı. Ne o bahçe, ne de o toprak, dedesi ve İlker olmadan varolamazdı. Neden böyle düşündüğümü bilemiyordum ama böyleydi işte.

Bu görüntünün belleğimde canlanmasıyla birlikte, kadınla konuşmaktan caydım. İlker'i düşünürken kadının sesine kulak vermeyi sürdürdüm. Nasılsa susmaya ve yanımdan ayrılmaya hiç istekli görünmüyordu. Sürekli konuşuyordu, karşımda dikilerek: "Seni rahatsız ettim galiba, bağışla. Ama dün İlker'le konuşmalarınızı dinlerken öyle sevdim ki seni. İlkin uzaktan gördüğümde, seni de o yabancılardan sandım. Bağışla, çok benziyorsun. Saçların, gözlerin falan... Onlar gibi kısa saçlısın, kumralsın, çok uzun boylusun, yanında kitap taşıyorsun, sonra, dedim ya, günışığı gibi apaçık renkte gözlerin var. Bizimkilerin de gözleri mavidir ama, İlker'le dedesinin yani, seninkiler bambaşka. Tıpkı o kadınların ki gibi. Üstelik şortlusun da! Ne işi var bizim yanımızda, dedim. Yoksa bu da... Sonra İlker'le konuşmanızı duydum. Bizden olduğunu anladım. İlker'le anlaştığınızı da. Sevdim o zaman seni. Benim oğlum bambaşkadır. Has çocuktur o. İnanırım ona. Sevdiğini severim. Neyse. Derdim o değil. Benim derdim başka, bambaşka. İlker babasına benzemez. İyi ki benzemez. İlker bu toprağın çocuğu. Babasıyla... Biliyor musun? Hasta o. Adına 'Deniz Hastalığı' derler buralarda, bir tutulan bir daha düzelemez. İşte o hastalıktan. Sen anlarsın belki. ne olduğunu bilirsin. Her yazbaşı hastalanır benim kocam. İlker'in babası yani. Nöbet tutar gibi, deniz tutar onu. Bir tür özlem gibi bir şey. Hani 'sıla özlemi' derler ya, bir hastalık vardır. Toprağından ayrı kalanlar uğrar bu illete. İşte benimkinde de tam tersi: Kendi toprağı çekmiyor da onu, yabancı denizler çağırıyor. Yabanın denizi: Hiç bilmediği, görmediği diyarlar istiyor onu. Bilinmezin ülkeleri için deli oluyor adam. Bütün kış yan gelip yatıyor, hiçbir işte çalışmıyor. Babası - dede yani - ne kadar kızsa boşuna. Dövse, sövse, atsa evden dışarı, para etmiyor. Çalışmıyor adam. Ama bak, benimle arası çok iyidir doğrusu. Hoşnutum ondan, hem de çok: Okşamalarından hiç kaçınmam. Bırakıveririm hemencecik kendimi. Niye kaçınayım? Yaz gelecek de gidecek diye zaten yüreğim kabarık. O yüzden hiç karşı durduğum, geri çevirdiğim olmaz. Tersine, aman günü gelmesin, delilik damarı kabarmasın, bıkarıp da gitmesin diye ben ondan on kat daha istekliyim! Ne yapayım, seviyorum kocamı. Ama ah! Bahar gelip de dallar tomurcuklanmaya, deniz camgöbeği mavilere kesmeye başlayınca bizimki de yerinde duramaz olur. Deniz kanına girer sanki. Sevdası, kara sevdası depreşir. Beni bile unutur. Yaza kadar zor zapteder kendini: Ama büyük turist gemileri, o koca azman deniz canavarları sıra sıra geçmeye başladılar mı, çıldırır. Deniz kızı der onlara. Gece gündüz kumsalda yatıp kalkmaya başlar. Biri görsün de alıp götürsün diye onu. Kadın meselesi sandım ilk yıllar... Yabancı karılar oynak oluyor herhalde, çok da güzeller, onlar için gidiyor dedim. Sonra para, dedim. Gerçekten arada iyi para kazandığı da olur. Nasıl kazanır bilmiyorum. Bana da yollasa ya. Ne gezer. Hepsini içkiye... Babası bu yüzden nefret ediyor ondan. 'Serseri' diyor, 'pis ayyaş, karı peşinde koşmaktan başka ne sıkıntısı var onun?' Kaç kez dövüştüler biliyor musun? Bir kez öldürüyordu ihtiyarı. Ben kafasına sandalyeyle vurmasaydım.. Dede de inadım inattır ha! Neyse. Severim dedeyi: Bize o bakar. O çay bahçesi olmasa... Ne olur kocam da çalışsa ya. Oysa 'köy kahvesi' der, aşağılar bahçeyi, hor görür. Önceleri beni de sevmiyor dedim. Ama bütün bunlar bahane. Ne kadın, ne para, ne şu, ne bu. Tutulmuş adam, denizin vurgununu yemiş. Bizim yaşlı bir teyzemiz var, eskilerden, benim taraftan ailemden yani, deniz kızını gören adamın masalını biliyor. Bu masala göre, bir kralmış adam, deniz kızının sesini duymuş, bir gemiye atladığı gibi açılmış denize. Gide gide dünyanın öbür ucuna varmış, doymamış. Çünkü deniz kızını bulamamış... O yaşlı teyze, 'deniz kızı gerçekte yoktur, sesi vardır yalnızca. Erkekleri baştan çıkarır: Onu uykularından duyar erkekler, sonra gözleri açıkken başlarlar düşünü kurmaya. Böylece gördüm sanırlar, aslında yoktur o' diyor. İşte benimki de o sesin peşindeymiş. Varsın olsun ama, ah, şu özlem olmazsa. Ben ona özlem çekiyorum, o denize. İkimizinkinin de biteceği yok. Onsuz öyle yalnızım ki. İşte en çok da bunun için kızıyorum ya. Nasıl da alışmışken birbirimize, tek yürek olmuşken, beni böyle koyup gidebilmesine... Neden diyorum neden? Denizin verdiği, benim verdiğim sevdadan daha mı güzel? Kıskanıyorum, gebertmek geliyor içimden o utanmaz denizi. Ama deniz nasıl gebertilir? Hani kadın olsa ben bilirim yapacağımı da... Denize ne yaparım? İşte bu yüzden kuduruyorum ya. Bak, belki sen bilirsin, anlarsın diye anlattım bunları sana. Hani öylece oturup kalmışsın kumların üstünde. Gözlerini uzaklara denizin ta ötelerine dikmişsin. Aynı özlemle! Unutmuşsun sanki dünyayı. Ta uzaktan gördüm seni, içim yandı. Tıpkı kocam gibi dedim, o da böyle bakar ona. Böylesine sevdalı, tutkun."

Kadının sesi, toprağın güven dolu dinginliğine yürüyen bir su gibi kıpırtılı, aktıkça, kafamın içinde dönüp duran kopuk görüntü parçaları da usul usul birleşmeye başladı. Öncelikle, dedenin çay bahçesindeki çicek öbeklerinin arasında tavuklara yem vermek için koşan dipdiri, sağlıklı bir kadın bedeniyle birleşip kaynaşıyor, karşımdaki yüz: O dökük mayolu, ezik görüntüsünü bir yana bırakıyor, uçları yeşilliklerde uçuşan beli büzgülü uzun eteğine ve rüzgârda çırpınan mavi başörtüsüne kavuşuyor. İlker'in görüntüsüyle bütünleşiyor. O zaman: "İlker'in annesi!" diyorum soluk soluğa: "Nasıl da bilemedim? Ama nasıl bilecektim? Onu böyle mayo giymiş, denize girerken hiç düşünemezdim ki. O yüzden, tanımama karşın tanıyamadım demek ki."

Ben susarken İlker'in annesi: "Sen okumuş kadınsın, ama o yabancılardan da değilsin. Belki bilirsin bu derdin nedenini de, çaresini de. bana da anlatırsın belki... Onun için açtım yüreğimi sana. Ama İlker babası gibi değil. Hasta değil, aklı başında. Toprağına bağlı, çünkü toprağın ölçüsüz değerini biliyor." diyerek sürdürdü.

Onu dinlerken artık dinler gibi yapıyordum, çünkü gerçekte şimdi benimle konuşan sanırım ki İlker'di! Hayalimde, çay bahçesinin olağandışı çiçeklerine gömülmüş otururken, İlker'in sesi usul usul annesininkinin yerine geçmeye başlamıştı. Şöyle diyordu İlker: "Bu bahçe gerçek. Benim gerçeğim: İçinde yaşadığım, tanıdığım tek gerçek. Bütün düşlerin en güzelidir o..." Düşünü gerçeğine taşıyan İlker...

Başımı kaldırdım: Artık susmuş, rahatça beni süzen kadına: "Boşver" dedim. "Aldırma kocana. Elbet bir gün bıkar yabanın denizinden. Sonsuzun peşinde koşmaktan bezer. Döner gelir sana. Evine, toprağına. Düşleri ele geçirmek olası değil. Sen İlker'e ve öbür çocuklarına bak. Haklısın, İlker bambaşka." Bunları söylerken, bir yandan da yüreğim, kocası dönüp gelene dek geçireceği yapayalnız ve düşsüz geceleri için burulmadı değil. O zaman da, ona neden içinden baktığımı ve neden bu yüzden dışından tanıyamadığımı anlar gibi oldum. Ona duyurmadan yavaşça mırıldandım: "ODYSSEUS gibi.. Çağdaş Kral Odysseus'lar da ne tuhaf oluyor böyle. Oğlunun onu düşünde KURT ADAM olarak görmesi boşuna değil."

Güneşin kızgın ışıkları, denizin başkaldırısının son izlerini de sildi: Ezdi, çiğnedi. Egemenliğini vurgulayarak. Deniz şimdi sütliman: Tam da akıllı, uslu çocukların girmek istedikleri biçimde. Yeniden İlker'i anımsıyorum da, hüzünleniyorum: Acaba 'onunla kimselere sezdirmeden birlikte aya tırmanabileceğimiz' hayali, doğru değil miydi? ●

roman gelincikleri

Hatice CEMAL

Birden bakıp mavi denize
Gelincikleri anıyoruz
Sevilen gül deminde
Konuşmuyoruz

Ellerini tutuyorum sevgilimin
Vapurun dip kısmında, orda
İnsanın ciğerlerine dek işleyen
Bir ayaz, dışarlarda

Sevmek bir çılgınlıktır
Yalanım yok, biliyorum
Bir kuzey bir güney bir doğu bir batı
Ürküntü, bekliyorum

Milyarlarca insan yani o ki
Mutsuzluk bizden yana
Yanlış nerde, acımasız kim, yargılarsam
Kızmayın bana

Düşün, dürtü çılgınlık
Konuşmuyoruz
Birden bakıp mavi denize
Gelincikleri anıyoruz.

umutla soyunmak yarına

Mustafa YILDIZ

Mademki bir umut var içimde
Beklerim gelsin diye "ben" bana

Nedendir bunca alçaklık bunca savaş
Durmaksızın yana yana

O saraylara sığınmaktan kolaydır katlanmak
Bu çardağın yağmuruna karına

Çıplak görünmemizin nedeni
Umutla soyunmamızdandır yarına

kültür - sanat olayları - haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ

● 10 Kasım 1992 günü, Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi'nde 10 Kasım 1938 ve izleyen 10 Kasım günlerine ait Atatürk'ün ölüm günü ve yıldönümü tarihli gazete koleksiyonu sergisi açıldı. **Aslan Pulathaneli**'nin kendi arşivinden sunduğu sergi, 15 gün ilgiyle izlendi.

● 24 Kasım Öğretmenler Günü nedeniyle aynı gün **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde **Fatih Eğitim Fakültesi Resim - İş Eğitimi Bölümü** öğrencilerinin sergisi açıldı. **Temel Sanat, Resim, Grafik, Modelaj, İş tasarım, Tekstil, Desen** dallarındaki sergi, 10 Aralıkta sona erdi.

TİYATRO

● **Trabzon Devlet Tiyatrosu Haldun Taner**'in **"Ayışığında Şamata"** oyununu Kasım ayı boyunca da sundu.

Ercan Yazgan Tiyatrosu, Kandemir Konduk'un **"Sayenizde Efendim"** güldürüsünü 21 Kasım günü **KTÜ Kültür Merkezi**nde sahneledi.

PANEL

● Halkevleri Trabzon Şubesi ile Trabzon Belediyesi Kültür Müdürlüğü'nün birlikte düzenledikleri **"Dünden Bugüne ve Yarına Trabzon'da Kültürel Yaşam"** konulu panel, **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi**nde gerçekleştirildi. **Gündoğdu Sanımer**'in yönettiği Panelin konuşmacıları; **Ahmet Özer, Recep Ergenç, Cumhur Odabaşı, Sami Koç ve Müslüm Kabadayı** idi.

ANMA GÜNLERİ

● Trabzon Gazeteciler Cemiyeti, **"Trabzon'un Basın alanında yetiştirdiği Değerlere Saygı"** adıyla anma günleri düzenledi.

8 Ekim'de **Cemal Reşit Eyuboğlu,** 22 Ekim'de **Ömer Turan Eyuboğlu**'nun anıldığı düzenlemede, Kasım ayında da (5 Kasım) **Faik Ahmet Barutçu** (19 Kasım) **Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu** anıldılar.